

UTJECAJ RAČUNOVODSTVENE POLITIKE AMORTIZACIJE NA POKAZATELJE USPJEŠNOSTI PROIZVODNOG PODUZEĆA

Jurun, Tomislav

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:335595>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-09**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**UTJECAJ RAČUNOVODSTVENE POLITIKE
AMORTIZACIJE NA POKAZATELJE
USPJEŠNOSTI PROIZVODNOG PODUZEĆA**

Mentor:

Prof. dr. sc. Branka Ramljak

Student:

Tomislav Jurun, univ. bacc. oec.

Broj indeksa: 2141353

Split, rujan 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
1.1. Problem i predmet istraživanja	3
1.2. Istraživačke hipoteze i ciljevi istraživanja	5
1.3. Metode istraživanja	6
1.4. Doprinos istraživanja	6
1.5. Struktura diplomskog rada	7
2. RAČUNOVODSTVENE POLITIKE	8
2.1. Pojam računovodstvenih politika	8
2.2. Najznačajnije računovodstvene politike	9
2.2.1. Primjena računovodstvenih politika na području nematerijalne i materijalne imovine..	10
2.2.2. Primjena računovodstvenih politika na području obračuna troškova zaliha.....	11
2.2.3. Primjena računovodstvenih politika na području obračunavanja prihoda	13
2.2.4. Primjena računovodstvenih politika na području dugoročnih rezerviranja za rizike i troškove.....	15
3. AMORTIZACIJA	16
3.1. Pojam amortizacije	16
3.2. Zakoni i standardi vezani za amortizaciju	17
3.3. Računovodstvena politika amortizacije	17
3.4. Obračun amortizacije za računovodstvene svrhe	19
3.4.1. Vremenska metoda obračuna amortizacije	21
3.4.2. Funkcionalna metoda obračuna amortizacije	24
3.5. Obračun amortizacije prema poreznim propisima	25
4. POKAZATELJI FINANCIJSKE USPJEŠNOSTI PODUZEĆA	28
4.1. Financijski izvještaji kao podloga za izračun pokazatelja	28
4.1.1. Prilagodba stavki aktive	29
4.1.2. Prilagodba stavki pasive.....	30
4.1.3. Prilagodba prihoda	31
4.2. Smisao analize pokazatelja financijske uspješnosti poduzeća	31
4.3. Ključni pokazatelji financijske uspješnosti	32
4.3.1. Pokazatelji aktivnosti	32
4.3.2. Pokazatelji profitabilnosti	34

4.3.3. Pokazatelji likvidnosti i solventnosti.....	38
4.4. Utjecaj računovodstvene politike amortizacije na pokazatelje financijske uspješnosti..	44
5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE NA TEMELJU PODATAKA PROIZVODNOG PODUZEĆA.....	46
5.1. Temeljni podaci o proizvodnom poduzeću.....	46
5.2. Utjecaj računovodstvene politike amortizacije na financijske podatke poduzeća..	47
5.2.1. Analiza odnosa pozicija u financijskim izvještajima	48
5.2.1.1. Utjecaj računovodstvene politike amortizacije na bilancu poduzeća	49
5.2.1.2. Utjecaj računovodstvene politike amortizacije na račun dobiti i gubitka poduzeća.....	55
5.2.2. Analiza odnosa pokazatelja financijske uspješnosti.....	57
5.3. Analiza rezultata istraživanja.....	63
6. ZAKLJUČAK.....	66
LITERATURA	68
SAŽETAK.....	70
ABSTRACT	70

1. UVOD

1.1. Problem i predmet istraživanja

Problem istraživanja

Računovodstveni procesi u poduzeću usmjereni su i strukturirani zakonom, računovodstvenim standardima i standardima financijskog izvještavanja. U Republici Hrvatskoj na snazi je Zakon o računovodstvu, Međunarodni računovodstveni standardi (MRS) i Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI) koji se primjenjuju na velike poduzetnike i one čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzi te Hrvatski standardi financijskog izvještavanja (HSFI) koji se primjenjuju na male i srednje poduzetnike. Standardi u određenim segmentima poslovnog izvještavanja ostavljaju slobodu poduzećima te je u tim situacijama odabir temeljen na različitim računovodstvenim politikama.

Računovodstvene politike su pod izravnim utjecajem uprave poduzeća koja koristi vlastite prosudbe za kreiranje i provođenje istih. Računovodstveni standardi ostavljaju velik prostor u sferi različitih metoda naknadnog vrednovanja dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine kao i različitom prikazu njenog trošenja/amortizacije te je iz tog razloga ovo područje jedno od najznačajnijih područja provođenja računovodstvenih politika .

Proces provođenja amortizacije dugotrajne materijalne imovine uređen je:

- HSFI 5 (Dugotrajna nematerijalna imovina)
- HSFI 6 (Dugotrajna materijalna imovina)
- MRS-om 16 (Nekretnine, postrojenja i oprema)
- Zakonom o porezu na dobit i
- Pravilnikom o porezu na dobit.

Usprkos tome, upravi poduzeća ostavljeno je poprilično prostora da različitim računovodstvenim politikama amortizacije utječu na sam postupak amortizacije a samim time i na iznos sveukupnih troškova poduzeća.

Za pretpostaviti je da je cilj svakog poduzeća minimaliziranje troškova poslovanja te ostvarivanje što boljih financijskih pokazatelja uspješnosti poslovanja iz razloga što se time povećava kreditni rejting poduzeća, privlače investitori i ostvaruje dugoročna održivost poslovanja.

Nasuprot tome, poduzeću u određenim fazama životnog ciklusa može biti cilj ostvariti što manji prihod jer na taj način smanjuje svoju obvezu za porez na dobit. U toj su situaciji različite računovodstvene politike amortizacije najprikladniji alat iz razloga što amortizacija predstavlja nenovčani rashod. Na taj način poduzeće smanjuje svoju obvezu za porez na dobit, a da pritom nema novčanih odljeva.

Predmet istraživanja

U diplomskom radu istražuje se može li se, i u kojoj mjeri, različitim računovodstvenim politikama amortizacije utjecati na financijske pokazatelje uspješnosti poslovanja proizvodnog poduzeća. Amortizacija je regulirana točkama 39. – 47. HSFI 6 i točkama 43. – 62. MRS 16, ali i Zakonom o porezu na dobit. Iz toga je vidljivo da se obračun troška amortizacije razlikuje ovisno o tome je li riječ o računovodstvenom ili poreznom obračunu.

Zakon o porezu na dobit u članku 12. propisao je amortizacijske stope za pojedine grupe dugotrajne imovine te se tako obračunat trošak amortizacije smatra porezno priznatim. Međutim, Zakon uz to dodaje:

- Godišnje amortizacijske stope iz stavka 5. ovog članka mogu se podvostručiti.
- Ako porezni obveznik obračunava amortizaciju u svoti nižoj od porezno dopustive, tako obračunana amortizacija smatra se i porezno priznatim rashodom.¹

Predmet istraživanja ovog rada je usporedba stvarnih stavaka bilance, računa dobiti i gubitka te pokazatelja financijske uspješnosti poslovanja poduzeća ostvarenih u određenoj godini sa onima izračunatim projekcijom u slučaju da je poduzeće koristilo niže ili više amortizacijske stope u istoj godini.

Istraživanje će se provoditi na iznosom najznačajnijim stavkama bilance korištenjem dvostruko manjih amortizacijskih stopa od onih koje je poduzeće koristilo za određenu imovinu te dvostruko većim. Kao što je već navedeno, u oba slučaja se radi o porezno priznatim troškovima.

¹ Zakon o porezu na dobit, Narodne novine, br. 143/14

1.2. Istraživačke hipoteze i ciljevi istraživanja

Istraživačke hipoteze

Temeljna hipoteza diplomskog rada glasi:

H: Različitim računovodstvenim politikama amortizacije značajno se utječe na financijske pokazatelje proizvodnog poduzeća

U svrhu ispitivanja hipoteze H detaljno će se ispitati bilanca, račun dobiti i gubitka te registar osnovnih sredstava proizvodnog poduzeća. Projekcijskim izračunom na temelju podataka iz financijskih izvještaja poduzeća donijet će se zaključak utječu li značajno različite računovodstvene politike amortizacije na financijske pokazatelje uspješnosti poslovanja proizvodnog poduzeća. Za navedenu analizu koristit će se pokazatelji koji sadrže elemente iz financijskih izvještaja poduzeća koji su pod utjecajem različitih računovodstvenih politika amortizacije. To su ROA (Povrat na aktivu), ROE (Povrat na vlasnički kapital), pokazatelj zaduženosti, te koeficijent obrtaja ukupne imovine.

Ciljevi istraživanja

Rashod amortizacije predstavlja značajan udio u ukupnim poslovnim rashodima poduzeća. Taj udio je još izraženiji kod proizvodnih poduzeća koja imaju visok udio kapitalnih sredstava te iz tog razloga amortizacija uvelike utječe i na konačni financijski rezultat poduzeća.

Cilj ovog rada je teorijski definirati računovodstvene politike poduzeća, s posebnim naglaskom na računovodstvenoj politici amortizacije.

Dodatno će se u radu teorijski obraditi proces amortizacije te će se istražiti reperkusije različitih računovodstvenih politika amortizacije na financijske izvještaje i pokazatelje uspješnosti poslovanja proizvodnog poduzeća.

Na posljetku, će se teorijski definirati financijski pokazatelji uspješnosti poslovanja poduzeća te će se istražiti na koje od njih, i u kojoj mjeri, utječu različite računovodstvene politike amortizacije.

1.3. Metode istraživanja

Metode znanstvenog istraživanja koristit će se da bi se dobio odgovor na postavljenu hipotezu. Osnovne metode koje će se koristiti za izradu diplomskog rada i sa svrhom analize problema su:

- **Induktivna metoda** – do zaključka o općem sudu se dolazi na temelju posebnih ili pojedinačnih činjenica;
- **Deduktivna metoda** – na temelju općih postavki dolazi se do novih konkretnih zaključaka;
- **Metoda analize** – raščlanjivanje složenih pojmova na njihove jednostavnije sastavne dijelove;
- **Metoda sinteze** – povezivanje izdvojenih elemenata i procesa u jedinstvene cjeline;
- **Metoda dokazivanja** – utvrđivanje istinitost pojedinih spoznaja;
- **Metoda deskripcije** – jednostavno opisivanje činjenica i procesa;
- **Metoda kompilacije** – preuzimanje dijelova tuđih opažanja i zaključaka;
- **Komparativna metoda** – uspoređivanje istih ili srodnih činjenica, utvrđivanja njihovih sličnosti i različitosti.

1.4. Doprinos istraživanja

Istraživanje diplomskog rada doprinijet će boljem shvaćanju sveukupnog procesa amortizacije u proizvodnom poduzeću teorijskom obradom računovodstvenih politika amortizacije te zakona i standarda koji ih uređuju.

Nadalje, ovim radom želi se ukazati na utjecaj različitih računovodstvenih politika amortizacije na financijske izvještaje te pokazatelje financijske uspješnosti poslovanja poduzeća.

Ovim radom će se također obraditi bitne teme i problemi iz područja analize poslovne uspješnosti poduzeća a poseban naglasak bit će na onim pokazateljima uspješnosti koji su pod izravnim utjecajem računovodstvenih politika amortizacije.

1.5. Struktura diplomskog rada

Diplomski rad je podijeljen u pet sastavnih cjelina. Nakon uvodnog dijela, u drugoj cjelini rada detaljno će se definirati pojam računovodstvenih politika. Analizirat će se u kojoj mjeri taj skup zasebnih načela, osnova, dogovora i prakse koja se provodi u poduzeću može utjecati na vrijednost pojedinih stavki financijskih izvještaja, a poseban naglasak će se staviti na računovodstvene politike amortizacije.

Nakon početnog definiranja i razmatranja računovodstvenih politika amortizacije, u trećem dijelu će se poseban naglasak staviti na sam proces amortizacije u poduzeću. Osvrnut će se na računovodstvene standarde te zakonski okvir kojim se regulira proces amortizacije. Također će se analizirati obračun amortizacije za računovodstvene i porezne svrhe te njihova međuovisnost.

Četvrti dio rada baziran je na pokazatelje financijske uspješnosti poslovanja poduzeća. U ovom dijelu rada prikazat će se temeljna svrha utvrđivanja ključnih pokazatelja financijske uspješnosti te će se detaljno analizirati neki od njih. Na posljetku će se prikazati u kojoj mjeri različite računovodstvene politike amortizacije utječu na navedene pokazatelje.

U petom, empirijskom, dijelu rada prikazat će se temeljni financijski izvještaju proizvodnog poduzeća te ključni pokazatelji financijske uspješnosti izvedeni iz tih izvještaja. Usporedno će se prikazati alternativni financijski izvještaji i odgovarajući pokazatelji financijske uspješnosti izračunati na temelju različitih amortizacijskih stopa. U konačnici će se provesti analiza rezultata istraživanja na temelju koje će zaključiti može li se temeljna hipoteza rada prihvatiti ili odbaciti.

2. RAČUNOVODSTVENE POLITIKE

2.1. Pojam računovodstvenih politika

Računovodstvene politike čine pravila koje menadžment usvaja prilikom sastavljanja i objavljivanja financijskih izvještaja. Proces provođenja računovodstvenih politika u poduzeću strukturiran je MRS-om 8 - *Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške*. Prema navedenom Standardu računovodstvene politike predstavljaju posebna načela, osnove, dogovore, pravila i prakse koje primjenjuje subjekt pri sastavljanju i prezentiranju financijskih izvještaja. Iz navedenog je jasno da svu odgovornost za provođenje računovodstvenih politika snosi menadžment poduzeća, a glavni smisao računovodstvenih politika je da se odabirom istih na najbolji mogući način prikaže fer financijski položaj, uspješnost poslovanja i novčani tokovi.

Prilikom izbora računovodstvenih politika menadžment poduzeća nužno polazi od:

- **temeljnih računovodstvenih pretpostavki**
- **ostalih računovodstvenih načela**
- **računovodstvenih standarda i**
- **zakonskih propisa**

Uzimajući u obzir temeljne računovodstvene pretpostavke, menadžment poduzeća treba donositi temeljne odluke, a time i računovodstvene politike, pod pretpostavkom da će poduzeće neograničeno poslovati. Također treba dosljedno primjenjivati računovodstvene politike, a ukoliko dođe do promjene istih, treba obrazložiti razloge te ih retroaktivno primijeniti. Dosljednost u primjenjivanju računovodstvenih politika i retroaktivna primjena je, također, propisana i MRS-om 8. Glavni razlog za to je što korisnici financijskih izvještaja trebaju biti u mogućnosti uspoređivati financijske izvještaje subjekta kroz vrijeme kako bi identificirali trendove u njegovom financijskom položaju, financijskoj uspješnosti i novčanim tokovima što je gotovo nemoguće ukoliko je menadžment poduzeća nedosljedan u primjenjivanju usvojenih računovodstvenih politika. Retroaktivna primjena obvezuje poduzeće da, ukoliko dobrovoljno mijenja računovodstvenu politiku uskladi početno stanje svake komponente kapitala, na koju to ima učinak, za najranije prezentirano razdoblje i druge usporedne iznose objavljene za svako prezentirano razdoblje, kao da se nova računovodstvena politika oduvijek primjenjivala.

Uzimajući u obzir računovodstvena načela, poduzeće je obavezno priznavati prihode i rashode u trenutku nastanka, bez obzira na priljev odnosno odljev novca. Uz to, prihodi se priznaju kad su sigurno zarađeni, dok se, po načelu opreznosti, rashodi priznaju i kad su mogući. Također je nužno da izvještaji sadržavaju sve značajne informacije, to jest informacije čije izostavljanje može dovesti korisnika takve informacije do krive prosudbe ili pogrešnog donošenja odluka. U konačnici, načelo prevage suštine nad formom, obvezuje poduzeće da promjene obuhvati i prezentira u suglasju sa njihovim sadržajem tj. suštinom a ne samo u suglasju sa zakonskom normom.

Kao što je prethodno navedeno, računovodstvene politike su uređene MRS-om 8 - *Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške*. Cilj Standarda je propisati kriterije za izbor i mijenjanje računovodstvenih politika, zajedno s računovodstvenim postupkom i objavljivanjem promjena računovodstvenih politika, promjena računovodstvenih procjena i ispravljanja pogrešaka. Standard namjerava poboljšati važnost i usporedivost financijskih izvještaja subjekta, kao i usporedivost tih financijskih izvještaja kroz razdoblja i u odnosu na financijske izvještaje drugih subjekata. Osim navedenog Standarda menadžment poduzeća treba voditi računa o svim ostalim standardima iz razloga što MRS 8 u točki 7. Propisuje sljedeće: „kada je određeni MSFI posebno primjenjiv na određenu transakciju, drugi događaj ili okolnost, računovodstvena politika ili politike primijenjene na tu stavku će bit određene primjenjivanjem tog MSFI-a.“

Kao što je slučaj sa svakom odlukom donesenom od strane menadžmenta, pa tako i vezano za računovodstvene politike, one moraju biti u skladu s zakonskim propisima. U navedenom slučaju donošenja računovodstvenih politika najčešće se radi o Zakon o računovodstvu, Zakonu o porezu na dodanu vrijednost, Zakonu o porezu na dobit te Zakonu o porezu na dohodak.

2.2. Najznačajnije računovodstvene politike

Odabir i primjena odgovarajućih računovodstvenih politika može uvelike utjecati na vrednovanje imovine, obveza i kapitala, a time i na financijski položaj poduzeća te je iz tog razloga pravilno upravljanje njima, od iznimne važnosti za poduzeće.

Najčešća područja primjene računovodstvenih politika su:

- **materijalna i nematerijalna imovina**
- **obračun troškova zaliha**
- **priznavanje prihoda**
- **dugoročna rezerviranja za rizike i troškove te**
- **obračun amortizacije** (o kojem će biti rečeno u posebnom poglavlju).

2.2.1. Primjena računovodstvenih politika na području nematerijalne i materijalne imovine

Menadžment poduzeća pri definiranju računovodstvenih politika posebnu pažnju treba pridodati adekvatnom i učinkovitom upravljanju nematerijalnom imovinom. Nematerijalna imovina je imovina od koje se očekuju buduće ekonomske koristi, a koja nema materijalni oblik. Takva vrsta imovine je u današnjem visoko industrijaliziranom poslovnom svijetu sve prisutnija i sve češće zauzima značajan udio u ukupnoj vrijednosti imovine poduzeća. Kao primjer primjene računovodstvenih politika na navedenu vrstu imovine, mogu se navesti troškovi istraživanja i razvoja.

Menadžment poduzeća može odlučiti da će se vremenski razgraničeni troškovi istraživanja i razvoja svakog projekta preispitati na kraju svakog obračunskog razdoblja i ako nije opravdano razgraničenje tih troškova, saldo će se odmah iskazati kao rashod. Nasuprot tome, menadžment također može odlučiti da se navedena ulaganja kapitaliziraju u svoti izdatka isplaćenog za njihovo pribavljanje, a iskazat će se kao rashodi kroz određeni period postupkom amortizacije.

Kao primjer primjene računovodstvenih politika amortizacije na području materijalne imovine može se navesti kapitalizacija troškova posudbe. Kada poduzeće pribavlja sredstva po osnovi kredita za nabavu materijalnih ulaganja tada se trošak financiranja (kamata) može direktno priznati u rashode razdoblja u kojem je nastao. Nasuprot tome, navedeni trošak kamate se može kapitalizirati, odnosno uključiti se kao dio troška te imovine, tj. dio nabavne vrijednosti te imovine. Za takav slučaj mjerodavan je MRS 23 (Troškovi posudbe), a takva kapitalizacija troškova posudbe moguća je samo za kvalificiranu imovinu, odnosno kod onih sredstava kojima je potrebno znatno razdoblje (dulje od jedne godine) da bi bili spremni za

namjeravanu uporabu ili prodaju. Kapitalizacija troškova posudbe prestaje trenutkom predaje kvalificirane imovine u upotrebu.

2.2.2. Primjena računovodstvenih politika na području obračuna troškova zaliha

Zalihe su imovina:

- koja se drže za prodaju u redovnom tijeku poslovanja,
- u procesu proizvodnje za takvu prodaju, ili
- u obliku materijala ili dijelova zaliha koji će biti utrošeni u procesu proizvodnje ili u postupku pružanja usluga.²

Standard mjerodavan za utvrđivanje troška zaliha je MRS 2. Jedno od glavnih pitanja kojim se navedeni standard bavi jest obračun troška zaliha. Standard, u svojoj 25. točki, propisuje dvije metode obračuna troška zaliha koje su dopuštene, a to su primjenom metode prvi ulaz – prvi izlaz (FIFO) i metodom ponderiranog prosječnog troška (PPT). Nekoć dopuštena, LIFO (zadnji ulaz – prvi izlaz), MRS – om 2 danas nije dopuštena. Dakle, poduzeće računovodstvenom politikom može odlučiti kojom metodom će obračunavati trošak zaliha što može dovesti do značajnih odstupanja.

FIFO metoda podrazumijeva da se stavke zaliha koje su prve kupljene prve i prodaju, te stoga stavke koje ostaju na zalihama na kraju razdoblja su one koje su zadnje kupljene ili proizvedene.

Kod metode ponderiranog prosječnog troška (PPT), trošak svake stavke određuje se iz ponderiranog prosječnog troška sličnih stavki na početku razdoblja i troška sličnih stavki koje su kupljene ili proizvedene u tom razdoblju. Prosjek se može izračunavati periodički ili po zaprimanju svake dodatne pošiljke, ovisno o uvjetima u kojima subjekt posluje.³

U sljedećem primjeru bit će prikazano u kojoj mjeri se može razlikovati zaključno stanje zaliha, u određenom periodu, s obzirom na korištenje različite metode utroška zaliha.

² Narodne novine (2009) Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb: Narodne novine d.d. str.14

³ Narodne novine (2009) Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb: Narodne novine d.d. str.16

Primjer 1.

U sljedećim tablicama prikazane su projekcijske nabavke zaliha te utrošak zaliha po različitim metodama obračuna.

Datum	Količina	Jedinična cijena
Nabavka 05. 05.	1050	100
Nabavka 15. 05.	1800	150
Izdavanje 30. 05.	900	?
Nabavka 03. 06.	2400	200
Izdavanje 20. 06	1650	?
Nabavka 04. 07.	2100	250
Izdavanje 21. 07	3000	?
Nabavka 02. 08.	1950	300
Izdavanje 16. 08.	2250	?
Zaključno stanje	1500	?

FIFO

Datum	Ulaz	Izlaz	Stanje	Cijena	Duguje	Potražuje	Saldo
05. 05.	1.050	-	1.050	100	105.000	-	105.000
15. 05.	1.800	-	2.850	150	270.000	-	375.000
30. 05.	-	900	1.950	100	-	90.000	285.000
03. 06.	2.400	-	4.350	200	480.000	-	765.000
20. 06.	-	150	4.200	100	-	15.000	750.000
	-	1.500	2.700	150	-	225.000	525.000
04. 07.	2.100	-	4.800	250	525.000	-	1.050.000
21. 07.	-	300	4.500	150	-	45.000	1.005.000
	-	2.400	2.100	200	-	480.000	525.000
	-	300	1.800	250	-	75.000	450.000
02. 08.	1.950	-	3.750	300	585.000	-	1.035.000
16. 08.	-	1.800	1.950	250	-	450.000	585.000
	-	450	1.500	300	-	135.000	450.000
Zaklj. zalihe	9.300	7.800	1.500	300	2.790.000	2.340.000	450.000

Metoda prosječnog ponderiranog troška

Datum	Ulaz	Izlaz	Stanje	Cijena	Duguje	Potražuje	Saldo
05. 05.	1.050	-	1.050	100	105.000	-	105.000
15. 05.	1.800	-	2.850	150	270.000	-	375.000
30. 05.	-	900	1.950	131,60	-	118.440	256.560
03. 06.	2.400	-	4.350	200	480.000	-	736.560
20. 06.	-	1.650	2.700	169,3	-	279.345	457.215
04. 07.	2.100	-	4.800	250	525.000	-	982.215
21. 07.	-	3.000	1.800	204,65	-	613.950	368.265
02. 08.	1.950	-	3.750	300	585.000	-	953.265
16. 08.	-	2.250	1.500	254,20	-	571.950	381.315
Zaklj. zalihe	9.300	7.800	1.500	254,20	1.965.000	1.583.685	381.315

Usporedba rezultata

	FIFO	PPT
Prihod (7800*500)	3.900.000	3.900.000
Početne zalihe	-	-
Trošak nabave	1.965.000	1.965.000
Zaključne zalihe	450.000	381.315
Bruto dobit	2.385.000	2.316.315

Izvor: Izrada Autora

Usporedbom rezultata vidljivo je da se zaključna vrijednost zaliha značajno razlikuje s obzirom na korištenje različitih metoda obračuna troška. Slijedom toga upotrebom standardom dopuštenih metoda obračuna troška dolazi do različitih vrijednosti bruto rezultata te je projekcijom vidljivo, da se razlikuje otprilike 3%.

2.2.3. Primjena računovodstvenih politika na području obračunavanja prihoda

Menadžment poduzeća nema previše prostora za upravljanje računovodstvenim politikama po pitanju prihoda. Razlog za to je, što je većina toga propisana računovodstvenim standardima, naročito MRS-om 18 – *Prihodi*, koji se cijelim svojim sadržajem bavi navedenom temom.

Kao primjer situacije u kojoj poduzeće nema pravo ni mogućnost na izbor pri priznavanju prihoda, može se navesti načelo nastanka događaja. Navedeno načelo obvezuje poduzeće da priznaje prihode po načelu nastanka događaja, odnosno u trenutku u kojem je prihod nastao bez obzira kada je došlo do naplate potraživanja. Poduzeće treba poštovati navedeno načelo pri svakoj isporuci dobra ili usluge.

Međutim, kao primjer moguće upotrebe računovodstvenih politika pri priznavanju prihoda, mogu se navesti državne potpore odobrene poduzeću koje ispunjava određene uvjete. Navedena tema pokrivena je MRS-om 20 - *Računovodstvo za državne potpore i objavljivanje državne pomoći*. Navedeni standard poduzeću dopušta dva šira pristupa:

- **Dobitni pristup** prema kojem se potpora unosi u prihod tijekom jednog ili više razdoblja. Zagovornici dobitnog pristupa tvrde da su državne potpore primici iz drugih izvora (na neki način „zarađene“), a ne od dioničara pa ih treba priznavati kao prihod u odgovarajućem razdoblju. Državne potpore su rijetko kada bez uvjeta. Subjekt ih zarađuje tako da zadovolji postavljene uvjete i ispuni predviđene obveze. Stoga potpore treba unijeti u prihod i povezati s odnosnim troškovima za koje je potpora namijenjena da ih kompenzira. Kao što porez na dobit i drugi porezi terete dobit, logično je u računu dobiti i gubitka jednako postupiti i s državnim potporama, koje su produžetak fiskalnih politika.
- **Kapitalni pristup** prema kojem se potpora odobrava izravno u korist udjela dioničara tj. trebaju se iskazati izravno u glavnici. Zagovornici kapitalnog pristupa tvrde da su državne potpore financijski mehanizam i kao prema takvima treba postupati u bilanci, umjesto da se prenose kroz račun dobiti i gubitka kako bi naknadile stavke rashoda što ih financiraju.⁴

Odabirom između alternativa menadžment uvelike može utjecati na financijsko stanje poduzeća.

⁴ Friganović, M. (2014) Državne potpore i način ostvarivanja poreznih olakšica – potpora male vrijednosti, *Računovodstvo i porezi*, 2, pp. 160-161

2.2.4. Primjena računovodstvenih politika na području dugoročnih rezerviranja za rizike i troškove

Dugoročno rezerviranje je obveza neodređenog (neizvjesnog) vremena i iznosa, a rezultat je prošlih događaja. Obračun i priznavanje dugoročnih rezerviranja uređeno je MRS-om 37 - *Rezerviranja, nepredvidive obveze i nepredvidiva imovina*. Standard navodi da se rezerviranje treba priznati ukoliko su ispunjena sva tri navedena uvjeta:

- subjekt ima sadašnju obvezu (zakonsku ili izvedenu) kao rezultat prošlog događaja;
- vjerojatno je da će podmirenje obveze zahtijevati odljev resursa koji utjelovljuju ekonomske koristi;
- iznos obveze se može pouzdano procijeniti.⁵

U slučaju da bar jedan od navedenih uvjeta nije ispunjen, rezerviranje se ne treba priznati.

Na ovaj način definirani uvjeti priznavanja troškova rezerviranja, ostavljaju određeni prostor menadžmentu poduzeća da kreativnim računovodstvenim politikama izbjegne priznavanje troškova rezerviranja.

⁵ Narodne novine (2009) Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb: Narodne novine d.d. str.153

3. AMORTIZACIJA

3.1. Pojam amortizacije

Dugotrajna imovina je takva vrsta imovine koja, korištenjem, poduzeću omogućuje ekonomske koristi kroz period duži od godine dana. Upotrebom tih sredstava, kroz njihov korisni vijek trajanja, ona postupno gube svoju vrijednost. Proces amortizacije odražava trošenje tih sredstava tijekom korisnog vijeka trajanja te se priznaje kao trošak. Da bi određeno sredstvo imovine moglo biti amortizirano, ono treba udovoljiti sljedećim uvjetima:

- Treba imati ograničen vijek trajanja;
- Za takvo sredstvo se očekuje da će se koristiti dulje od jednog obračunskog razdoblja;
- Pojedinačna nabavna vrijednost takvog sredstva je iznad 3.500 kn;
- Takvo sredstvo je namijenjeno za neprekidno korištenje sa svrhom aktivnosti društva;

Osim iz razloga što se svaka vrsta dugotrajne imovine npr. stoj fizički troši te joj se s obzirom na to smanjuje vrijednost, amortizacija se obračunava i zbog ekonomske zastarjelosti imovine. Naime, svaka vrsta dugotrajne imovine, bilo materijalne, bilo nematerijalne, ima određenu razinu tehnološkog dostignuća. Takvo tehnološko – tehničko dostignuće s vremenom postaje zastarjelo te s obzirom na to sredstvo gubi na svojoj vrijednosti. U cilju nadoknade navedene smanjene vrijednosti sredstva, obračunava se amortizacija.

Iz navedenih razloga, poduzeće ima obvezu kontinuirano, kroz životni vijek predmeta dugotrajne imovine, obračunavati amortizaciju. Međutim ukoliko određeni predmet dugotrajne imovine nema ograničeni vijek trajanja i ukoliko mu se vrijednost kroz vrijeme ne smanjuje, na njega se ne obračunava amortizacija i ne prikazuje se kao trošak kroz račun dobiti i gubitka. U takvu vrstu imovine spadaju: zemljišta, šume i druga obnovljiva prirodna bogatstva, financijska imovina te umjetnička djela.

Kao što je već spomenuto, obračunata amortizacija predstavlja trošak razdoblja, te sukladno s time smanjuje osnovicu poreza na dobit, a kao protustavka knjiži se umanjenje vrijednosti sredstva. Budući da amortizacija predstavlja trošak za poduzeće, a u isto vrijeme ne pridonosi odljevu novčanih sredstava, ona može predstavljati potencijalni predmet prijevornih radnji s ciljem porezne evazije. Iz tog razloga, sav proces provođenja amortizacije uređen je, ne samo računovodstvenim standardima, nego i zakonom.

3.2. Zakoni i standardi vezani za amortizaciju

Proces provođenja amortizacije, zbog svoje kompleksnosti i potencijalno visokog utjecaja na izgled financijskih izvještaja, uređen je računovodstvenim standardima i to prvenstveno:

- HSFI-jem 5 (Dugotrajna nematerijalna imovina)
- HSFI-jem 6 (Dugotrajna materijalna imovina)
- MRS-om 16 (Nekretnine, postrojenja i oprema)
- Zakonom o porezu na dobit i
- Pravilnikom o porezu na dobit.

Pravilima Međunarodnih računovodstvenih standarda podliježu veliki poduzetnici i oni čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzu, dok Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja podliježu mali i srednji poduzetnici. Navedeni standardi služe usklađivanju računovodstvenih izvještaja, a sve s ciljem usporedivosti podataka između različitih poduzeća. Usporedno s tim, zakoni donose porezne propise prema kojima se treba provoditi proces amortizacije te ih trebaju poštivati sva poduzeća obveznici poreza na dobit.

3.3. Računovodstvena politika amortizacije

Amortizacija je sustavni raspored amortizirajućeg iznosa imovine tijekom korisnog vijeka upotrebe.⁶ Amortizacija se obračunava na dugotrajnu imovinu, to jest onu imovinu koja ima korisni vijek trajanja duži od jedne godine te vrijednost veću od 3.500 kn. Ona u suštini predstavlja proces alokacije troškova nabave. Budući da će s takva imovina koristiti, a samim time će i poduzeće od nje imati koristi, duže od jedne godine, potrebno je i da se nabavna vrijednost alocira na troškove kontinuirano kroz određeni period, radije nego u godini u kojoj je sredstvo nabavljeno.

Proces obračuna amortizacije je osim MRS-om 16 - *Nekretnine, postrojenja i oprema* i HSFI-jem 6 – *Dugotrajna materijalna imovina*, uređen i Zakonom o porezu na dobit. Iz svega toga je jasno da, kao i u provođenju svih računovodstvenih politika, tako i u procesu amortizacije, menadžment poduzeća ima strukturiran prostor u kojem može donositi odluke koje su

⁶ Narodne novine (2009) Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb: Narodne novine d.d. str.46

najprikladnije, ali i najpovoljnije za poduzeće. Kao primjer može se navesti obračun amortizacije po različitim, a porezno priznatim, amortizacijskim stopama. Naime Zakon o porezu na dobit propisuje amortizacijske stope za određene grupe dugotrajne imovine, koje se mogu udvostručiti a da takav trošak amortizacije i dalje predstavlja porezno priznati trošak.

To znači da ukoliko je poduzeće kupilo stroj u vrijednosti od 1.000.000 kuna, Zakon preporuča da se u određenoj godini obračuna amortizacija po stopi od 25%, odnosno da obračuna trošak amortizacije u iznosu od 250.000 kuna. Međutim, poduzeće ima izbor da za navedenu vrstu imovine udvostruči amortizacijsku stopu, odnosno da u toj godini za navedeni stroj iskaže trošak amortizacije u iznosu od 500.000 kuna.

Jasno je da takav obračun amortizacije, pogotovo kod proizvodnih poduzeća koja imaju visoku vrijednost dugotrajne imovine, može znatno utjecati na izgled financijskih izvještaja za pojedinu godinu. Razmjer takvog utjecaja bit će prikazan u empirijskom dijelu rada.

Iz hipotetskog primjera jasno je vidljivo da navedena računovodstvena politika zbog svog velikog utjecaja može navesti mnoge menadžere da, korištenjem iste, pokušaju financijske izvještaje što više približiti željenom stanju. Ta teza potvrđena je znanstvenim člankom profesorica Aljinović – Barać i Vuko. Naime, u članku „Obilježje računovodstvenih manipulacija u Hrvatskoj“ iz 2006. godine provedena je anketa s revizorima o najčešćim područjima računovodstvenih manipulacija u Hrvatskoj. Dobiveni rezultati su pokazali da su računovodstvene manipulacije vrlo učestala pojava u Hrvatskoj i to prvenstveno na području politika amortizacije.⁷

Također je važno napomenuti da se navedenom politikom amortizacije ne može stvoriti rezultat poslovanja. Ona kratkoročno može biti učinkovita na način da alocira rezultat poslovanja na pojedina obračunska razdoblja, dinamikom kojom odgovara poduzeću, međutim dugoročno gledano ovakva računovodstvena politika nema utjecaja na uspješnost poslovanja poduzeća.

⁷ Aljinović Barać, Ž., Klepo, T., (2006) : Features of accounts manipulations in Croatia, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu, 24, pp. 273 - 289

3.4. Obračun amortizacije za računovodstvene svrhe

Obračun amortizacije za računovodstvene svrhe uređen je računovodstvenim standardima. MRS-om 16 i HSFI-jem 6 definirani su pojmovi amortizacije i amortizirajućeg iznosa. Amortizacija predstavlja sustavni raspored amortizirajućeg iznosa imovine tijekom korisnog vijeka upotrebe, a amortizirajući iznos je trošak imovine koji je jednak trošku nabave umanjenom za procijenjeni ostatak vrijednosti.

Za objašnjavanje pojma procijenjenog ostatka vrijednosti može se uzeti primjer broda. Naime, budući da vrijednost takve vrste imovine nikad neće biti jednaka nuli ta vrijednost se oduzima od nabavne vrijednosti te se na nju ne obračunava amortizacija. Vrijednost broda nikad neće biti jednaka nuli iz razloga što će brod, i onog trenutka kad nije upotrebljiv za plovidbu, imati određenu vrijednost, u najgorem slučaju, vrijednost starog željeza. Ukoliko je tu vrijednost nemoguće procijeniti ili je zanemariva, tada se amortizira cjelokupni trošak nabave.

MRS 16 , u svojoj točki 6, također definira pojam vijeka upotrebe :

- razdoblje u kojem se očekuje da će imovina biti na raspolaganju za upotrebu subjektu ili
- broj proizvoda ili sličnih jedinica koje subjekt očekuje ostvariti od te imovine.

Navedeni standardi također definiraju početak obračuna amortizacije i to ovako: amortizacija imovine započinje kad je imovina spremna za upotrebu, tj. kad se nalazi na lokaciji i u uvjetima potrebnim za korištenje koje je namijenila uprava.⁸ U ovom segmentu dolazi do razlaza između pravila koja nalažu standardi i onih koji su propisani Zakonom o porezu na dobit. Naime, po Zakonu amortizacija se treba početi obračunavati kada se sredstvo stavi u upotrebu. Ukoliko je to različit datum od onoga kada je sredstvo bilo spremno za upotrebu, tada trošak amortizacije koji je obračunat od razdoblja kada je sredstvo bilo spremno za upotrebu do onda kada je stavljeno u upotrebu, nije porezno priznat.

Što se tiče prestanka amortizacije, one je uređen na način da ona prestaje kada je imovina potpuno amortizirana. Amortizacija također može biti prekinuta i prije datuma kada je imovina razvrstana kao imovina koja se drži za prodaju ili prije datuma prestanka priznavanja imovine, ovisno o tome koji datum je raniji. Također je bitno spomenuti da amortizacija, po uputama iz standarda, ne prestaje kad se imovina prestaje koristiti i povlači iz uporabe, osim

⁸ Narodne novine (2009) Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb: Narodne novine d.d. str.50

ako je ta imovina potpuno amortizirana. U tom slučaju također dolazi do porezno nepriznatih troškova jer će se amortizacija za, primjerice, stroj koji je dulje vrijeme na popravku obračunavati za računovodstvene svrhe, ali neće biti porezno priznat trošak.

Iznos amortizacije knjiži se na troškove razdoblja, a protustavka se knjiži na kontu akumulirane amortizacije. Prema tome, na kontu dugotrajne imovine uvijek ostaje proknjižena cjelokupna nabavna vrijednost sredstva te se na tu vrijednost obračunava amortizacija po definiranim stopama. Zbrojem osnovnog konta i njegovog korektivnog konta akumulirane amortizacije dobije se neto knjigovodstvena vrijednost sredstva.

Primjer 2 – Knjiženje amortizacije

020 Zgrada	029 Akumulirana amortizacija	430 Trošak amortizacije
S 1.000.000	200.000	200.000

U navedenom primjeru nabavljena je zgrada ukupne nabavne vrijednosti od 1.000.000 kuna te je do sada amortizirana u iznosu od 200.000 kuna, što znači da joj je neto knjigovodstvena vrijednost 800.000 kuna (1.000.000 – 200.000).

Međutim, u nekim situacijama iznos amortizacije ne tereti rashode razdoblja nego se uključuje u knjigovodstvenu vrijednost drugog sredstva. To se događa u situacijama kada troškovi amortizacije imaju karakter uskladištivih troškova te se oni kao takvi uključuju u vrijednost zaliha. U takve troškove također spadaju troškovi amortizacije koji se kapitaliziraju u proizvodnji sredstava dugotrajne imovine ili u procesu njihova dovođenja u namjeravanu upotrebu. Svi ostali troškovi amortizacije sredstava, koji se primjerice koriste u administraciji, upravi ili prodaji, terete rashode razdoblja.

MRS 16 i HSFI 6 poduzećima dopušta upotrebu različitih metoda obračuna amortizacije, što dovodi do značajne razlike u iznosima amortizirajućeg iznosa prenesenog na troškove u pojedinoj obračunskoj godini. Osnovna podjela metoda obračuna amortizacije dijeli se na vremensku i funkcionalnu metodu.

Odabir između različitih metoda obračuna amortizacije ostavljen je poduzeću s ciljem što reprezentativnijeg iskazivanja troška amortizacije. Naime MRS 16 u svojoj točki 60. nalaže da korištena metoda amortizacije treba odražavati okvir očekivanog trošenja budućih ekonomskih koristi imovine od strane subjekta. Što znači da poduzeće kroz trošak amortizacije treba što realnije prikazati stvarno trošenje određenog sredstva koje je predmet

procesa amortizacije. Također, metodu amortizacije primijenjenu za imovinu treba preispitivati barem na kraju svake poslovne godine i, ako postoji značajna promjena očekivanog okvira trošenja ekonomskih koristi u toj imovini, treba je promijeniti kako bi odražavala promjene okvira.

3.4.1. Vremenska metoda obračuna amortizacije

Vremenska metoda obračuna amortizacije zasnovana je na korisnom vijeku trajanja sredstva koje se amortizira. Ova metoda amortizacije polazi od pretpostavke da svako sredstvo dugotrajne imovine kroz određeni period gubi na svojoj vrijednosti te se s obzirom na to amortizirajući iznos treba sustavno rasporediti na troškove tijekom korisnog vijeka upotrebe. Korisni vijek upotrebe sredstva uvelike ovisi o korištenju tog sredstva, međutim Mrs 16 u svojoj točki 56. navodi da je pri ocjeni korisnog vijeka upotrebe potrebno razmotriti i sljedeće čimbenike:

- očekivanu upotrebu sredstva. Upotreba se ocjenjuje na osnovi očekivanog kapaciteta sredstva ili fizičkog učinka;
- očekivano fizičko trajanje i trošenje koje ovisi o proizvodnim čimbenicima, kao što je broj smjena u kojima će se imovina koristiti, program popravka i održavanja u subjektu i briga o održavanju sredstva dok se ne koristi;
- tehničko i ekonomsko starenje koje proistječe iz promjena ili poboljšanja u procesu proizvodnje ili zbog promjene potražnje na tržištu za proizvodom ili uslugom koje daje imovina; i
- zakonska ili slična ograničenja vezana uz korištenje sredstva, kao što je datum isteka najmova.

U konačnici Standard nalaže da procjena vijeka upotrebe može biti zasnovana na iskustvu subjekta za sličnu imovinu. Određivanjem korisnog vijeka trajanja sredstva dolazi se do stope po kojoj će se obračunavati amortizacija određenog sredstva. Ta stopa može, s obzirom na različite metode, rasti, opadati ili ostati ista kroz period amortizacije.

U literaturi se najčešće spominju tri metode obračuna amortizacije koje su zasnovane korisnom vijeku trajanja sredstva:

- linearna metoda (ista stopa amortizacije kroz cijeli vijek trajanja),
- degresivna metoda (stopa amortizacije opada kroz vijek trajanja),
- progresivna metoda (stopa amortizacije raste kroz vijek trajanja).

Što se pak samog MRS-a 16 tiče, on u svojoj točki 62. navodi samo linearnu i metodu opadajućeg salda (degresivnu metodu) kao dopuštene vremenske metoda obračuna amortizacije.

Linearna, odnosno proporcionalna metoda je najjednostavnija metoda amortizacije. Godišnja svota amortizacije prema linearnoj metodi izračunava se umnoškom nabavne vrijednosti sredstva (ili vrijednosti koja je zamjenjuje) i godišnje stope amortizacije.

$$\text{Godišnja svota amortizacije} = \text{Nabavna vrijednost sredstva} * \text{Godišnja stopa amortizacije}$$

Godišnja stopa amortizacije utemeljena na vijeku upotrebe imovine izračunava se po sljedećem obrascu:⁹

$$\text{Godišnja stopa amortizacije} = \frac{100\%}{\text{Vijek upotrebe sredstva (broj godina)}}$$

Tako utvrđena amortizacijska stopa, kao što je već navedeno, ostaje ista sve dok se sredstvo u potpunosti ne amortizira. U slučaju kada se na sredstvo ne obračunava amortizacija za cijelu godinu, računovodstveni standardi ne govore dijeli li se amortizacija tijekom godine na dane ili na mjesece. Zbog toga se i u računovodstvene svrhe uzima porezni propis da amortizacija kreće od prvog dana u sljedećem mjesecu nakon što je sredstvo stavljeno u upotrebu. Prema tome, amortizacija tekućeg razdoblja, dobije se putem obrasca:

$$\text{Amortizacija tekućeg razdoblja} = \text{Godišnja svota amortizacije} / 12 * \text{Broj mjeseci korištenja sredstva}$$

⁹ Belak, V., i Vudrić, N., (2012), Osnove suvremenog računovodstva, Zagreb: Belak Excellens, str. 136

Degresivna metoda obračuna amortizacije spada u metode ubrzanog obračuna amortizacije. Ona pretpostavlja da poduzeće od određenog sredstva dugotrajne imovine u početku, dok je ono novije, ima više ekonomske koristi te je iz tog razloga iznos troška amortizacije u prvim godinama veći te se s vremenom smanjuje.

Godišnja stopa amortizacije u ovoj metodi, dobije se po formuli:

$$\text{Amortizacijska stopa} = 100 * \{[(t-(Z-1))/t]^2 - [(t-Z)/t]^2\}$$

t = korisni vijek trajanja sredstva

Z = promatrana godina korištenja sredstva

Ukoliko je godišnji vijek trajanja sredstva 3 godine amortizacijske stope po godinama će se kretati:

- Amortizacijska stopa u 1. godini : 56%
- Amortizacijska stopa u 2. godini : 33%
- Amortizacijska stopa u 3. godini : 11%

Progresivna metoda, nasuprot degresivnoj, ima za rezultat rastući iznos godišnje amortizacije tokom vijeka trajanja sredstva uslijed rasta amortizacijske stope iz godine u godinu. Godišnja stopa amortizacije za navedenu metodu dobije se po formuli:

$$\text{Amortizacijska stopa} = 100 * \{[Z/t]^2 - [(Z-1)/t]^2\}$$

Ukoliko je godišnji vijek trajanja sredstva 3 godine amortizacijske stope po godinama će se kretati:

t = korisni vijek trajanja sredstva

Z = promatrana godina korištenja sredstva

- Amortizacijska stopa u 1. godini : 11%
- Amortizacijska stopa u 2. godini : 33%
- Amortizacijska stopa u 3. godini : 56%

3.4.2. Funkcionalna metoda obračuna amortizacije

Funkcionalna metoda je metoda obračuna amortizacije u kojoj se amortizacija raspoređuje prema učinku, tj. Stvarnom trošenju sredstva u svakoj godini. Prema toj se metodi nabavna vrijednost imovine dijeli s procijenjenim brojem jedinica koje sredstvo može proizvesti ili obaviti tijekom svog vijeka trajanja.¹⁰ Za izračun troška amortizacije u određenoj godini potrebno je izračunati trošak amortizacije po jedinici mjere. Umnoškom troška amortizacije po jedinici mjere i stvarnog učinka u promatranoj godini, dobije se trošak amortizacije za promatranu godinu.

Dakle, ukoliko poduzeće posjeduje automobil nabavne vrijednosti 300.000 kuna, za kojeg se procjenjuje da za vrijeme radnog vijeka može prijeći 700.000 kilometara, trošak amortizacije po kilometru iznosi $(300.000 / 700.000)$ 0,43 kn. Ukoliko automobil u promatranoj godini prijeđe 60.000 kilometara, trošak amortizacije za tu godinu iznosi $(60.000 * 0,43)$ 25.800 kn. Ovakvim obračunom amortizacije, u slučajevima kada je, recimo, stroj na doradi ili popravku, iznos amortizacije može iznositi nula. Takva situacije se spominje i u točki 55. MRS-a 16 koji navodi da „kod upotrebe nekih metoda amortizacije, iznos amortizacije može biti nula ako nema proizvodnje.“

Međutim, jasno je da se imovina troši neovisno o intenzitetu upotrebe i to u smislu zastarijevanja tokom vremena te iz tog razloga funkcionalna metoda u nekim situacijama ne prikazuje objektivno trošenje budućih ekonomskih koristi. To se događa u situacijama kada se imovina troši ispodprosječnim intenzitetom te se u tim situacijama funkcionalna metoda treba kombinirati s metodom koja odražava vremensko trošenje budućih ekonomskih koristi imovine. Praktično to znači da računovodstvena politika obračuna amortizacije može biti temeljno osnovana na vremenskom trošenju imovine za prosječni i ispodprosječni intenzitet trošenja ekonomskih koristi, a pojačana na funkcionalnoj osnovi za slučajeve iznadprosječnog korištenja.¹¹ Navedeni pristup računovodstvene politike amortizacije, također je prepoznat i u MRS-u 16 koji u svojoj točki 56. navodi: „Subjekt troši ekonomske koristi sadržane u nekom sredstvu uglavnom korištenjem sredstva. Međutim, drugi čimbenici, kao što su tehnološka ili ekonomska zastarjelost i fizičko starenje dok imovina stoji neiskorišteno, često dovode do smanjenja ekonomskih koristi koje bi se mogli dobiti od sredstva.“

¹⁰ Belak, V., (2009), Računovodstvo dugotrajne imovine. Prema HSFI/MSFI i novi računovodstveni postupci, Zagreb: Belak Excellens, str. 85

¹¹ Belak, V., (2009), Računovodstvo dugotrajne imovine. Prema HSFI/MSFI i novi računovodstveni postupci, Zagreb: Belak Excellens, str. 86

Iz svega navedenog je vidljivo da svaka metoda obračuna amortizacije ima podlogu u stvarnoj logici trošenja sredstva. Porezni propisi jesu propisali obvezne amortizacijske stope za određena sredstva dugotrajne imovine ali dopuštene udvostručene stope, poduzeću ostavljaju dovoljno prostora da bez straha od porezno nepriznatih troškova izabere onu metodu koja najrealnije i najprikladnije prikazuje trošenje ekonomske koristi u određenom sredstvu dugotrajne imovine.

3.5. Obračun amortizacije prema poreznim propisima

Obračun amortizacije za porezne svrhe uređen je Zakonom o porezu na dobit, konkretno, njegovim člankom 12. To znači da će trošak amortizacije koje je obračunat za računovodstvene svrhe, biti porezno priznat samo ukoliko se uklapa u odredbe navedenog Zakona.

Zakon u svom stavku 5, članka 12 definira amortizacijske stope za određene grupe dugotrajne imovine:

Tablica 1: Godišnje amortizacijske stope prema Zakonu o porezu na dobit

Vrsta dugotrajne imovine	Propisani vijek trajanja (god.)	Propisana amortizacijska stopa
Građevinski objekti i brodovi veći od 1000 BRT	20	5%
Osnovno stado i osobni automobili	5	20%
Nematerijalna imovina, oprema, mehanizacija, vozila osim osobnih automobila	4	25%
Računala, računalna oprema i programi, mobilni telefoni i oprema za računalne mreže	2	50%
Ostala nespomenuta imovina	10	10%

Izvor: Izrada Autora prema Zakonu o porezu na dobit

Tako definirane amortizacijske stope mogu se udvostručiti te su i dalje porezno priznat trošak. Dodatno, ako porezni obveznik obračunava amortizaciju po stopama nižim od dopustivih, tako obračunata amortizacija smatra se porezno priznatim troškom.

Zakon u stavku 1, članka 12 navodi da se „amortizacija dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine priznaje kao rashod u svoti obračunatoj na trošak nabave po linearnoj metodi primjenom godišnjih amortizacijskih stopa iz stavka 5 ovog članka.“ Međutim taj navod ne ograničava poduzeće, poreznog obveznika, da amortizaciju obračunava po drugim metodama. To samo znači da se tako računa maksimalna svota amortizacije koja se priznaje u porezne rashode.

Razlika između poreznih i računovodstvenih propisa glede obračuna amortizacije vidljiva je u nekoliko segmenata. Za početak, razlika je u početku obračuna amortizacije. Prema računovodstvenim propisima, amortizacija se počinje obračunavati kada je sredstvo spremno za upotrebu, dok Zakon o porezu na dobit navodi da se trošak amortizacije predmeta dugotrajne imovine priznaje kao porezni rashod od prvog dana mjeseca koji slijedi nakon mjeseca u kojem je dugotrajna imovina stavljena u upotrebu.

Porezni propisi eksplicitno navode da amortizaciji ne podliježu zemljište, šuma i slična obnovljiva bogatstva, financijska imovina, spomenici kulture i umjetnička djela, dok je MRS-om 16 definirano jedino da zemljišta ne podliježu amortizaciji i to uz iznimke, primjerice kamenoloma i odlagališta sredstva jer oni imaju ograničeni vijek upotrebe.

U jednom od primjera naveden je obračun amortizacije automobila. Zakon o porezu na dobit, po tom pitanju, u stavku 13, članka 12 navodi da se amortizacija za osobne automobile i druga sredstva za osobni prijevoz priznaje do 400.000 kn troška nabave po jednom sredstvu. Ako trošak nabave premašuje navedenu svotu, amortizacija iznad navedene svote priznaje se samo ako sredstvo služi isključivo za registriranu djelatnost najma ili prijevoza.

Također je bitno naglasiti da prema računovodstvenim propisima amortizacija ne prestaje kad se imovina prestaje koristiti i povlači iz upotrebe ili stoji zbog popravka, mada ukoliko poduzeće koristi funkcionalnu metodu obračuna amortizacije one bi u tom slučaju iznosila nula. Zakon o porezu na dobit, nasuprot tome, navodi da se ne priznaju troškovi amortizacije za imovinu kojom se ne obavlja djelatnost.

Zbog navedenih razlika u obračunu amortizacije za računovodstvene i porezne svrhe može doći do pojave porezno nepriznatih troškova amortizacije. Jedna od takvih situacija je

obračun amortizacije na sredstvo koje nije u upotrebi. U toj situaciji knjiži se odgođena porezna imovina koja će kasnije biti porezno priznata tijekom korištenja te imovine. Međutim u situaciji kada poduzeće obračunava amortizaciju primjerice na automobil nabavne vrijednosti iznad 400.000 kuna, takva amortizacije je također porezno nepriznat trošak, ali ona kao takva nikad neće biti porezno priznata te se upisuje u PD obrazac i za njen iznos se uvećava porezna osnovica.

4. POKAZATELJI FINANCIJSKE USPJEŠNOSTI PODUZEĆA

4.1. Financijski izvještaji kao podloga za izračun pokazatelja

Financijski izvještaji predstavljaju prikaz poslovanja poduzeća u određenoj izvještajnoj godini. Oni su produkt i završni cilj cjelokupnog računovodstvenog sustava. Financijski izvještaji definitivno nisu cilj sami za sebe, nego im je primarni cilj informiranje korisnika i interesnih skupina. Informirati korisnike znači prezentirati im sve relevantne i istovremeno pouzdane računovodstvene informacije u obliku i sadržaju prepoznatljivom i razumljivom osobama kojima su namijenjene.¹² Budući da se u novije vrijeme, prilikom analize poslovanja poduzeća, zahtijevaju sve kompleksnije informacije s ciljem ocjene poslovanja poduzeća, sami financijski izvještaji postaju nedovoljno informativni. Slijedom toga, a s ciljem što boljeg informiranja korisnika, kreirani su pokazatelji financijske uspješnosti poduzeća.

Sami pokazatelji kreirani, odnosno izračunati su, pomoću vrijednosti iskazanih u financijskim pokazateljima. Na taj način korisnici lakše mogu doći do informacije o, primjerice, likvidnosti poduzeća, nego li je to slučaj sa korištenjem samo financijskih izvještaja. Financijski pokazatelji izračunati pomoću odabranih stavki iz financijskih izvještaja, uspoređuju se s kontrolnim vrijednostima te na taj način daju potpunu informaciju korisniku. Kontrolne vrijednosti pokazatelja su ekspertno izračunate vrijednosti koje sugeriraju kolika je dopustiva, odnosno idealna vrijednost određenih pokazatelja. Usporedbom stvarnih i kontrolnih vrijednosti, korisnik stječe potpunu informaciju. Osim što su pokazatelji izračunati pomoću stavki iz financijskih izvještaja, njihovo korištenje optimalno je ukoliko se koriste usporedno s financijskim izvještajima, a pogotovo informacijama sadržanim u Bilješkama uz financijske izvještaje. Na taj način korisnik informacija iz financijskih izvještaja i pokazatelja uspješnosti, možda neće steći stopostotno pouzdanu informaciju o, primjerice, likvidnosti poduzeća, ali će ta informacija, definitivno biti pouzdanija od one koju je moguće steći isključivo iz financijskih izvještaja.

Financijski izvještaji u određenim situacijama znaju biti kreirani primjenom „kreativnog računovodstva“ kojim se određene stavke mogu pokazati povoljnijima nego što stvarno jesu. Time se smanjuje kredibilitet i pokazatelja financijske uspješnosti poduzeća. Iz navedenog razloga, kao i zbog razloga što se , primjerice u bilanci mogu prikazati stavke za koje nije

¹² Žager K., Žager L., (1999), *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia, Zagreb., str 33

jasno jesu li kratkoročne ili dugoročne, nužno je prilagoditi stavke financijskih izvještaja s ciljem izračuna realnijih i pouzdanijih pokazatelja. Prilagodba stavki financijskih izvještaja primjenjuje se na stavkama:

- aktive
- pasive i
- prihoda

4.1.1. Prilagodba stavki aktive

Jedno od najznačajnijih postupaka prilagodbe aktive događa se na području nematerijalne imovine. Zbog sumnje u stvarnu vrijednost nematerijalne imovine pojedini analitičari je isključuju iz analize pokazatelja. Takav pristup se smatra relativno konzervativnim pogotovo u novije vrijeme kada nematerijalna imovina predstavlja sve veći udio u ukupnoj imovini poduzeća. Takav postupak za sobom vodi i obvezu korekcije stavki kapitala za jednake iznose što dodatno komplicira cijeli postupak. Također je bitno naglasiti da ukoliko se može vidjeti da nematerijalna imovina donosi prihode, onda ju se svakako ne treba isključivati iz analize. Zaključak je da se ovakav postupak provodi samo u iznimnim slučajevima zbog značajne komplikacije ukupne analize.

Neproduktivna imovina kao što je npr. imovina u izgradnji, neiskorištena oprema ili predujmovi, također je, često, predmetom prilagodbe stavki aktive. Kriteriji za isključivanje takve vrste imovine iz analize pokazatelje, često je povezana s dugoročnosti promatranja. Naime, općenito je prihvatljivo mišljenje da se takva imovina treba isključiti ukoliko se promatraju kratkoročni rezultati. Nasuprot tome, ukoliko se želi procijeniti dugoročna uspješnost poduzeća, takva imovina se ne isključuje iz analize jer postoji mogućnost da će u određenom roku postati produktivna.

Kao još jedan primjer prilagodbe stavki aktive, u literaturi se navodi prilagodba akumulirane amortizacije i knjigovodstvene vrijednosti amortizirajuće imovine. Naime, prije uvođenja MSFI-ja i novih propisa o porezu na dobit, poduzeća su imala tendenciju obračunavanja računovodstvenih stopa znatno viših od realnih računovodstvenih stopa temeljenih na realnom životnom vijeku sredstva dugotrajne imovine. Iz tog razloga knjigovodstvena vrijednost imovine je bila znatno niža od realne što je istodobno utjecalo na iskazivanje dobiti. U

slučajevima eksterne analize, takva prilagodba stavki aktive je izuzetno kompleksna te se često iz tog razloga ne provodi, nego se provodi većinom u internim analizama kod dubinskog snimanja stanja i kod procjene vrijednosti poduzeća.

4.1.2. Prilagodba stavki pasive

Stavke pasive koje su najčešće predmetom prilagođavanja su pasivna vremenska razgraničenja, dugoročna rezerviranja i odgođene porezne obveze. Pasivna vremenska razgraničenja su unaprijed obračunati troškovi razdoblja koji su priznati ali nisu plaćeni, unaprijed naplaćeni prihodi narednog razdoblja i kratkoročne odgođene porezne obveze. Pasivna vremenska razgraničenja uzimaju se kao kratkoročne obveze i to prema logici novčanih tijekova.

Naime, unaprijed obračunati troškovi još nisu plaćeni, nego će tek u kratkom roku biti plaćeni. Iz tog razloga djeluju kao kratkoročne obveze. Slično tome, odgođeni prihodi najčešće su unaprijed naplaćeni prihodi budućeg razdoblja koji su povećali imovinu te zbog toga djeluju kao obveza.

Odgođene porezne obveze produkt su razlika kod revalorizacije, amortizacije i jednokratnih otpisa dugotrajne imovine. Odgođene porezne obveze rezultiraju smanjenjem plaćenog poreza na dobit, ali taj odgođeni porez poduzeću dolazi na naplatu u kasnijem razdoblju, koje je najčešće dulje od godine dana. Iz tog razloga one se priključuju dugoročnim obvezama.

Dugoročna rezerviranja u smislu novčanog tijeka, odnosno u smislu likvidnosti i solventnosti, djeluju jednako kao dugoročne obveze. Naime, kod dugoročnih obveza dio koji dospijeva na otplatu u roku od 12 mjeseci prenosi se na tekuće obveze. Na jednak način treba dio dugoročnih rezerviranja koji dospijeva u roku od 12 mjeseci od datuma bilance stanja pridružiti tekućim obvezama.¹³

¹³ Belak, V., (2014), Analiza poslovne uspješnosti: 130 ključnih pokazatelja performanse i mjerila za kontroling, Zagreb: RRiF Plus. str. 133

4.1.3. Prilagodba prihoda

Prilagodba prihoda većinom se odnosi na problem odabira kategorije prihoda za izračun određenih pokazatelja. Ukupan prihod je poprilično nestabilna stavka iz razloga što se izvanredni prihodi određuju na neto načelu kao dobiti ili gubici.

Iz tog razloga će se, ovisno o vrsti pokazatelja i o željenoj informaciji, uvrstiti ona kategorija prihoda (prihodi od prodaje, poslovni prihodi, ukupni prihod) koja je najprikladnija za izračun pokazatelja.

4.2. Smisao analize pokazatelja financijske uspješnosti poduzeća

Analiza financijskih izvještaja i ključnih pokazatelja financijske uspješnosti poduzeća iznimno je bitan postupak u procjeni ukupne uspješnosti poduzeća. Svrha korištenja pokazatelja financijske uspješnosti poduzeća je procjena financijskog stanja poduzeća i njegove poslovne sposobnosti. Takva informacije mogu koristiti razni korisnici i iz različitih razloga.

Korisnici informacija o pokazateljima financijske uspješnosti poduzeća mogu biti eksterni i interni. Kao primjer eksterne interesne skupine za navedene informacije mogu se navesti financijske institucije kao potencijalni kreditori poduzeća. Naime, ulazak u posao s tvrtkama koje imaju slabe financijske performanse povećava rizik gubitka u poslovanju iz takvih odnosa. Poznato je da ukoliko, u odnosu financijske institucije i klijenta, postoji zakašnjenje u podmirivanju obveza dužnika materijalno značajnog iznosa duže od 90 dana financijska institucija je u obvezi klasificirati plasmane dužniku u odgovarajuću rizičnu skupinu te izdvojiti rezervacije, što negativno utječe na njen poslovni rezultat. S obzirom na to, ukoliko određena financijska institucija planira plasirati kredit poduzeću svakako je zainteresirana, između ostalog, za njegovu likvidnost, solventnost, pokazatelj zaduženosti itd. Takve informacije banka, uz dodatne dubinske kontrole, može saznati iz pokazatelja financijske uspješnosti poduzeća.

Osim eksternih korisnika, pokazatelji financijske uspješnosti mogu se koristiti i za interne analize. S jedne strane, u internim analizama ta procjene na temelju pokazatelja pomažu menadžmentu da spozna rezultate svojih dosadašnjih aktivnosti i omogući stalna

unaprjeđenja. Pokazatelji, također, mogu koristiti i vlasnicima poduzeća za evaluaciju rada menadžmenta i procjenu dostignuća željenih rezultata.

Iz svega navedenog, vidljivo je pokazatelji financijske uspješnosti poduzeća imaju velik broj različitih skupina zainteresiranih za njihovo korištenje. Zbog toga se oni, u novije vrijeme, sve češće razvijaju te samostalno postaju područje ekspertne analize mnogih stručnjaka, a sve s ciljem uklanjanja utjecaja „kreativnog računovodstva“ te postizanja pouzdanijih pokazatelja. Uz to je bitno da korisnici informacija o pokazateljima financijske uspješnosti poduzeća imaju razvijeno znanje iz područja računovodstva i financija da bi analiza istih bila lakša i pouzdanija.

4.3. Ključni pokazatelji financijske uspješnosti

Pokazatelji financijske uspješnosti podrazumijevaju racionalni broj koji se dobije kao odnos dvije ili više stavki dobivenih iz financijskih izvještaja poduzeća. S obzirom na korištene veličine te pruženu informaciju korisniku, pokazatelji financijske uspješnosti dijele se na sljedeće skupine:

- pokazatelji aktivnosti
- pokazatelji profitabilnosti
- pokazatelji likvidnosti i solventnosti
- pokazatelji investiranja

U nastavku rada slijedi detaljna analiza svih ključnih pokazatelja financijske uspješnosti.

4.3.1. Pokazatelji aktivnosti

Pokazatelji aktivnosti ukazuju na brzinu cirkulacije imovine u poslovnom procesu te se njima utvrđuje koliko se efikasno koriste resursi društva u poslovnom procesu.¹⁴ Iz tog razloga se pokazatelji aktivnosti često nazivaju i koeficijentima obrtaja, koji stavljaju u odnos prihod i prosječna stanja aktive. Koeficijenti obrtaja nisu pogodni za usporedbu između poduzeća iz različitih djelatnosti, međutim u usporedbi s konkurentima iz iste djelatnosti, daju

¹⁴ Skupina autora, (2010), Računovodstvo trgovačkih društava, TEB – Poslovno savjetovanje, Zagreb, str 922.

menadžmentu poduzeća dobar uvid o tome koliko uspješno se poduzeće nosi s konkurentima po pitanju uspješnosti angažiranja imovine.

U tablici 2 prikazani su najvažniji pokazatelji aktivnosti te stavke iz financijskih izvještaja koje stavljaju u omjer.

Tablica 2 – Pokazatelji aktivnosti

Pokazatelj	Izračun
Koeficijent obrtaja ukupne imovine	$\frac{\text{Ukupni prihod}}{\text{Ukupna imovina}}$
Koeficijent obrtaja kratkotrajne imovine	$\frac{\text{Ukupni prihod}}{\text{Kratkotrajna imovina}}$
Koeficijent obrtaja potraživanja	$\frac{\text{Prihod od prodaje}}{\text{Potraživanja}}$
Trajanje naplate potraživanja	$\frac{365}{\text{Koeficijent obrtaja potraživanja}}$

Izvor: Izrada Autora

Koeficijent obrtaja ukupne imovine izračunava se kao omjer ukupnog prihoda i ukupne imovine. On pokazuje koliko puta se ukupna imovina poduzeća „obrne“ u tijeku jedne godine odnosno koliko poduzeće uspješno koristi imovinu s ciljem stvaranja prihoda. To je najčešće korišten pokazatelj aktivnosti koji pokazuje koliko jedna novčana jedinica aktive stvara novčanih jedinica prihoda. Kontrolna mjera za navedeni pokazatelj nije jasno definirana. Prema istraživanju koje je proveo Belak (2014) na način da je izračunat prosjek koeficijenata obrtaja ukupne imovine za proizvodna poduzeća koja kotiraju na Zagrebačkoj burzi, došlo se do kontrolne mjere od 0,9. Iz prosjeka su isključena poduzeća koja su imala individualne teškoće da ne bi utjecala na sveukupni prosjek, a sami podaci odnose se na 2007. godinu iz razloga što je poslovanje bilo koliko-toliko stabilno.

Koeficijent obrtaja kratkotrajne imovine, slično onom ukupne imovine, pokazuje koliko jedna novčana jedinica kratkotrajne imovine stvara poduzeću novčanih jedinica prihoda. Za oba

navedena koeficijenta obrtaja imovine poželjno je da imaju što veću vrijednost jer to pokazuje da poduzeće efikasno rabi svoju imovinu i slijedom toga, ostvaruje veći prihod.

Koeficijent obrtaja potraživanja stavlja u odnos prihod od prodaje i potraživanja te se na temelju tog koeficijenta moguće je utvrditi prosječno trajanje naplate potraživanja. Naime, navedeni koeficijent je jedna od stavki za izračun trajanja naplate potraživanja. Trajanje naplate potraživanja stavlja omjer dane u godini (365 dana) i koeficijent obrtaja potraživanja. Što je veći koeficijent naplate potraživanja, manje je trajanje naplate potraživanja.

4.3.2. Pokazatelji profitabilnosti

Temeljni cilj svakog poduzeća je ostvarivanje profita. Ostvarivanjem profita dolazi do povećanja bogatstva vlasnika poduzeća kroz neto dobit, kreditora kroz naplatu kamata i države kroz naplatu poreza na dobit. Iz toga je jasno da su za navedene pokazatelje zainteresirani, osim vlasnika, i mnoga tijela van poduzeća. Pokazatelji profitabilnosti govore koliki je "povrat u odnosu na ulog poduzeća te koliko efikasno poduzeće koriste svoje resurse u poslovnom procesu."¹⁵ Analiza profitabilnosti smatra se najvažnijim dijelom financijske analize, a pokazatelji profitabilnosti označavaju mjeru sposobnost poduzeća da ostvari određenu razinu dobiti u odnosu prema prihodima, imovini ili kapitalu.

U tablici 3 prikazani su najvažniji pokazatelji profitabilnosti te stavke iz financijskih izvještaja koje stavljaju u omjer.

¹⁵ Skupina autora, (2008), Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb, . str 253.

Tablica 3 – Pokazatelji profitabilnosti

Pokazatelj	Izračun
Povrat na vlasnički kapital (ROE)	$\frac{\text{Neto dobit}}{\text{Vlasnički kapital}}$
Povrat na imovinu (ROA)	$\frac{\text{Neto dobit}}{\text{Ukupna imovina}}$
Profitna marža	$\frac{\text{Dobit (Profit)}}{\text{Prihod}}$

Izvor: Izrada Autora

Povrat na vlasnički kapital (ROE) je pokazatelj koji stavlja u omjer neto dobit i vlasnički kapital. Iznimno je važan pokazatelj za vlasnike poduzeća koji su investirali svoj kapital u poduzeće i temeljna je mjera za planiranje profita. Povrat na vlasnički kapital pokazuje koliko novčanih jedinica dobiti poduzeće ostvaruje na jednu novčanu jedinicu vlastitog kapitala. Iako se analitičari povratom na vlasnički kapital bave već gotovo pola stoljeća, još nije definirana pouzdana kontrolna vrijednost (cijena vlasničkog kapitala) za navedeni pokazatelj. Općenito je prihvaćeno mišljenje da ulagači vlastitog kapitala trebaju biti nagrađeni za vremensku vrijednost novca koji su uložili i za preuzimanje rizika od investicije. U raznim individualnim analizama pojavljuju se postoci od 8% do 18% za cijenu vlasničkog kapitala. Očito je da takav raspon ne može puno pomoći u preciznijim analizama. Međutim većina izračunatih prosječnih stopa troška vlastitog kapitala kreće se od 11% do 13%.¹⁶

Povrat na imovinu (ROA) mjeri odnos neto dobiti i imovine. On pokazuje sposobnost tvrtke da korištenjem raspoložive imovine ostvari dobit. Analizirajući način izračuna pokazatelja, može se zaključiti da on, drugim riječima, govori koliko je novčanih jedinica zaradilo poduzeće na svaku novčanu jedinicu imovine. Usporedbom ove stope s kamatnom stopom može se zaključiti isplati li se tvrtki zaduživati, jer je razlika između ROA i kamatne stope financijska korist od zaduživanja koja pripada dioničarima.¹⁷ Iz navedenog je jasno da je za pokazatelj ROA poželjno da ima što veću vrijednost jer time pokazuje da poduzeće imovinom

¹⁶ Belak, V., (2014), Analiza poslovne uspješnosti: 130 ključnih pokazatelja performanse i mjerila za kontroling, Zagreb: RRiF Plus. str 66.

¹⁷ Vidučić, Lj., (2004), Financijski menadžment, Zagreb: RRiF Plus. str 398.

generira značajnu dobit. Kao i za pokazatelj ROE, teško je jasno definirati kontrolnu mjeru, međutim analizama je zaključeno da je poželjna vrijednost ROA pokazatelja oko 6%.

Profitna marža u svom općenitom obliku se iskazuje kao odnos dobiti i profita te predstavlja povrat na ostvareni prihod. Ona predstavlja najpopularniju mjeru među menadžerima i poduzetnicima za analizu poslovanja iz razloga što je jednostavna i djelotvorna na mnogim područjima kao što su formiranje cijena, planiranje rezultata i procjena zarade. Slično kao i pokazatelji aktivnosti, profitna marža je usporediva samo s poduzećima iz iste djelatnosti.

U tablici 3 prikazan je opći obrazac izračuna profitne marže, međutim uvrštavajući različite kategorije dobiti i prihoda dobiju se različite kategorije profitne marže. Na taj način razlikujemo:

- **Neto profitnu maržu**
- **Operativnu profitnu maržu**
- **Poslovnu profitnu maržu**

Neto profitna marža stavlja u omjer neto dobit i ukupni prihod. Budući da se navedenim omjerom uzimaju u obzir svi prihodi u koje osim prihoda od redovnog poslovanja spadaju i financijski prihodi, prihodi od usklađivanja vrijednosti i ostali prihodi. Analizama profitne marže zaključeno je da prihodi, osim prihoda od prodaje ne utječu značajno na odnos s neto dobiti te se iz tog razloga isključuju iz analize. Na taj način dobiva se ROS (Return On Sale) neto profitna marža koja stavlja u omjer neto dobit i prihod od prodaje te ona predstavlja pravu neto profitnu maržu.

Za izračun kontrolne vrijednosti neto profitne marže kreće se od „idealne“ bilance. „Idealna“ bilanca je pojam koji prikazuje udio stavki bilance u ukupnim vrijednostima. „Idealna“ bilanca je iskustveno postavljena te joj je cilj određivanje kontrolnih mjera kao i različite vrste teorijskih istraživanja.

Tablica 3 – Prikaz „idealne“ bilance

AKTIVA		PASIVA	
Stavka	%	Stavka	%
Novac i potraživanja	25%	Kratkotrajne obveze	25%
Zalihe	25%	Dugotrajne obveze	25%
Dugotrajna imovina	50%	Vlastiti kapital	50%
Ukupna aktiva	100%	Ukupna pasiva	100%

Izvor: Izrada Autora

PRIHOD : IMOVINA = 1:1

Temeljni obrazac za izračun kontrolne mjere glasi ovako:

$$\text{Kontrolna mjera neto profitne marže} = \frac{\text{Kontrolna mjera ROA}}{\text{Koeficijent obrtaja aktive}}$$

Za kontrolnu mjeru ROA definirano je iskustveno da je vrijednost 6%, a po idealnoj bilanci prihod i imovina trebaju biti isti pa slijedom toga koeficijent obrtaja aktive iznosi 1. Uvrštavajući u formulu, dobije se da je općenita kontrolna mjera neto profitne marže, kao i ROA, 6%.

Operativna profitna marža stavlja u omjer operativnu dobit i prihod od prodaje. Operativna dobit je dobit ostvarena prodajom proizvoda i usluga bez uključivanja ostalih prihoda i rashoda. Za eksterne, ali i interne analize operativna profitna marža je bitna informacija jer prikazuje održivu odnosno ponavljajuću dobit na kojoj se temelji sposobnost preživljavanja poduzeća na dulji rok. Osim toga, u internim analizama operativna marža služi za formiranje prodajnih cijena, procjenu budućih zarada i donošenje poslovnih odluka.¹⁸ Kontrolna vrijednost pokazatelja operativne vrijednosti profitne marže varira od djelatnosti do djelatnosti, a izračunom preko „idealne“ bilance općenita vrijednost kreće se od 9% do 10%.

Poslovna profitna marža stavlja u omjer poslovnu dobit i poslovni prihod. Za razliku od operativne profitne marže, poslovna djelomično uključuje i ostale poslovne prihode koje su se prije prikazivale kao izvanredne stavke. Takve informacije često stvaraju zbrku u prikazivanju dobiti, pogotovo u situacijama kada je udio ostalih poslovnih prihoda značajan. Iz razloga što

¹⁸ Belak, V., (2014), Analiza poslovne uspješnosti: 130 ključnih pokazatelja performanse i mjerila za kontroling, Zagreb: RRiF Plus. str 112.

ostali prihodi i rashodi nemaju kontinuitet pojavljivanja, niti se mogu predvidjeti, za poslovnu profitnu maržu nemoguće je odrediti kontrolnu mjeru. Kao okvirna kontrolna mjera može se uzeti operativna profitna marža koja iznosi od 9% do 10%.

4.3.3. Pokazatelji likvidnosti i solventnosti

Likvidnost se može definirati kao sposobnost poduzeća da podmiri svoje tekuće obveze. Likvidnost sama po sebi, ali i informacije za vanjske korisnike o njoj, su od iznimne važnosti. Vlasnici i općenito interesne skupine unutar poduzeća zainteresirani su za likvidnost jer je ona temelj održivosti poslovanja. Uz njih, eksterni korisnici su također iznimno zainteresirani za likvidnost poduzeća jer na temelju nje uvelike ovisi odluka o investiranju u poduzeće s obzirom na to da dobra likvidnost uvelike smanjuje rizik od mogućeg financijskog kraha.

Dok je likvidnost kao sposobnost podmirivanja obveza poduzeća orijentirana na kratki rok, solventnost pokazuje sposobnost plaćanja ukupnih obveza odnosno sposobnost pokrića svih obveza na dugi rok.

Pokazatelji likvidnosti upućuju na aktivnosti koje treba poduzimati u poslovanju kako poduzeće ne bi ostalo bez gotovine, što bi moglo uzrokovati blokadu računa i isporuke od dobavljača. Značenje pokazatelja likvidnosti i solventnosti posebno dolazi do izražaja u vremenu krize i opće nelikvidnosti, što dovodi do velikih problema u poslovanju gospodarskih subjekata.¹⁹ Pokazatelji likvidnosti i solventnosti računaju se pomoću stavki bilance koja prikazuje trenutno stanje na određeni datum što u određenoj mjeri smanjuje kredibilitet pokazatelja, međutim oni definitivno u određenoj mjeri oslikavaju i buduće performanse.

Najvažniji pokazatelji likvidnosti i solventnosti, kao i njihov izračun, prikazani su u sljedećoj tablici.

¹⁹ Belak, V., (2014), Analiza poslovne uspješnosti: 130 ključnih pokazatelja performanse i mjerila za kontroling, Zagreb: RRiF Plus. str 130.

Tablica 4 – Pokazatelji likvidnosti i solventnosti

Pokazatelj	Izračun
Koeficijent trenutne likvidnosti	$\frac{\text{Novac}}{\text{Kratkoročne obveze}}$
Koeficijent tekuće likvidnosti	$\frac{\text{Kratkotrajna imovina}}{\text{Kratkoročne obveze}}$
Koeficijent ubrzane likvidnosti	$\frac{\text{Novac} + \text{potraživanja}}{\text{Kratkoročne obveze}}$
Radno raspoloživi kapital	Kratkotrajna imovina –Kratkotrajne obveze
Pokazatelj zaduženosti	$\frac{\text{Ukupne obveze}}{\text{Ukupna imovina}}$
Stupanj samofinanciranja	$\frac{\text{Vlasnički kapital}}{\text{Ukupna imovina}}$
Financijska snaga	$\frac{5(\text{Zarada od novčanog tijeka})}{\text{Ukupne obveze}}$
Koeficijent financijske stabilnosti	$\frac{(\text{Vlasnički kapital} + \text{dugoročne obveze})}{\text{Dugotrajna imovina}}$

Izvor: Izrada Autora

Koeficijent trenutne likvidnosti, koji u omjer stavlja iznos novca i kratkoročnih obveza, pokazuje sposobnost poduzeća za trenutačno plaćanje obveza. Drugim riječima, ovaj pokazatelj pokazuje koliki postotak tekućih obveza poduzeće može podmiriti odmah, iz trenutno raspoloživih novčanih sredstava. Iako ovaj pokazatelj na prvi pogled može biti jako primamljiv korisniku informacija u cilju procjenjivanja likvidnosti poduzeća, on je poprilično nestabilan i sklon manipulacijama. Naime, koeficijent trenutne likvidnosti se računa na temelju stavki iz bilance, a one predstavljaju vrijednost na određeni datum. Visoki iznos gotovine na datum bilance, koji će uzrokovati visoku vrijednost pokazatelja, može biti kratkog vijeka, a i jako podložan manipulacijama. Zbog toga se ovaj pokazatelj rijetko

samostalno koristi u analizama, a češće uz druge pokazatelje likvidnosti radi stjecanja dojma o kretanju gotovine na žiro računu, odnosno o tome da račun poduzeća nije blokiran.

Za pokazatelj trenutne likvidnosti poduzeća definitivno je poželjno da je što veće vrijednosti jer time pokazuje da poduzeće ima dovoljno novca za trenutno podmirivanje tekućih obveza. Što se konkretno tiče kontrolne vrijednosti u nekim literaturama definirana je vrijednost od 10% do 30%. Međutim, zbog nestabilnosti i podložnosti manipulacijama Belak (2014) konstatira da kontrolna mjera trenutne likvidnosti zapravo ne postoji te da se taj pokazatelj procjenjuje po osjećaju.

Koeficijent tekuće likvidnosti je pokazatelj koji se računa kao omjer kratkotrajne imovine i kratkotrajnih obveza. Ovaj koeficijent pokazuje u kojoj mjeri su tekuće obveze koje imaju rok dospijanja manji od godine dana pokrivena tekućom imovinom koja je spremna za plaćanje u roku manjem od godine dana. Koeficijent tekuće likvidnosti najčešće se koristi kao mjera likvidnosti i to iz više razloga. Uz to što se lako računa razlozi su sljedeći:

- veća svota aktive od tekuće pasive predstavlja veću sigurnost da će kratkoročne obveze biti plaćene
- tekući odnos je mjera marže sigurnosti da će obveze biti plaćene ako dođe do
- neizvjesnosti prodaje zaliha ili njihove naplate.²⁰

Općenito se smatra da kontrolna mjera tekuće likvidnosti iznosi 2, drugim riječima da bi tekuća aktiva trebala biti duplo veća od tekućih obveza. To se potvrđuje i uvidom u „idealnu“ bilancu prema kojoj bi tekuća aktiva trebala iznositi 50% ukupne aktive, a tekuće obveze 25% ukupne pasive. Ukoliko koeficijent tekuće likvidnosti iznosi između 1 i 2 poduzeće i dalje može pokriti svoje tekuće obveze, ali je u tom slučaju rizik od nepredviđenih događaja puno veći. Situacija u kojoj ovaj pokazatelj ima vrijednost manju od 1 je definitivno alarmantna za poduzeće jer sugerira da su joj tekuće obveze manje od tekuće imovine što dovodi u pitanje likvidnost poduzeća.

Na prvi pogled može se učiniti da ukoliko ovaj pokazatelj ima vrijednost veću od 2 da poduzeće kvalitetno posluje i da je pogodno mjesto za ulaganje investitora. Takva vrijednost svakako znači da su tekuće obveze superiorno pokrivena tekućom imovinom i da likvidnost nije upitna, međutim to također daje znak da se novčana sredstva nedovoljno koriste te da je,

²⁰ Belak, V., (2014), Analiza poslovne uspješnosti: 130 ključnih pokazatelja performanse i mjerila za kontroling, Zagreb: RRiF Plus. str 147.

slijedom toga, smanjena stopa povrata na uloženi kapital. Takva poduzeća trebaju ozbiljno razmisliti o mogućnosti kvalitetnijeg korištenja slobodnog novca jer time otvaraju prostor potencijalno većem gospodarskom rastu.

Koeficijent ubrzane likvidnosti stavlja u omjer novac i potraživanja te kratkoročne obveze. Ovaj koeficijent pokazuje sposobnost plaćanja obveza u kratkom neovisno o pokriću iz prodaje zaliha. Iz analize se, u ovom pokazatelju, isključuju zalihe iz razloga što one predstavljaju najmanje likvidnu stavku kratkotrajne imovine što znači da se na likvidnost računa iz pozicije raspoložive gotovine i naplate potraživanja.

Do kontrolne vrijednosti koeficijenta ubrzane likvidnosti također možemo doći korištenjem „idealne“ bilance kao teorijske osnove. Budući da ovaj koeficijent izuzima zalihe, koje bi po „idealnoj“ bilanci trebale zauzimati 25% ukupne imovine, dolazi se do zaključka da je kontrolna vrijednost 1.

Kada se u navedenoj analizi pokazatelja ubrzane likvidnosti isključuje vrijednost zaliha, logično je zapitati se koliko iznosi kontrolna mjera koeficijenta tekuće likvidnosti za poduzeća koja nemaju zalihe u bilanci, odnosno koliko je omjer tekuće imovine i obveza. Na prvi pogled izgleda da će se, ukoliko poduzeće nema zalihe, tekuća imovina i tekuće obveze izjednačiti te da će s obzirom na to kontrolna mjera biti 1. Međutim Belak (2014) dolazi do drugačijeg zaključka. Naime, tekuće obveze su u velikoj mjeri uzrokovane troškovima proizvodnje zaliha, a pošto promatramo poduzeća koja u bilanci nemaju zalihe, u tekućoj pasivi se neće pojaviti odgovarajuće tekuće obveze. Zbog toga se može očekivati da će u poslovanju koje nema zaliha ili se zalihe ne pojavljuju u bilanci tekuće obveze biti upola manje. Slijedom toga, odnos tekuće aktive i tekuće pasive neće se promijeniti nego će i dalje ostati 2 : 1.

Radno raspoloživi kapital kao razlika između kratkotrajne imovine i kratkotrajnih obveza predstavlja dio kratkotrajne imovine koji je neophodan u ciklusu poslovanja za pokriće tekućih obveza dok se ne prodaju zalihe ili usluge i dok se realizirana prodaja ne naplati. Za radno raspoloživi kapital od iznimne je važnosti da je pozitivne vrijednosti. Budući da se iskazuje kao apsolutna vrijednost kontrolna vrijednost mu se ne može jednoznačno odrediti kao broj, ali prema proporcijama „idealne“ bilance može se zaključiti da bi trebao biti jednak polovini tekuće aktive. Pozitivan radno raspoloživi kapital, odnosno višak kratkotrajne imovine nad kratkotrajnim obvezama poduzeće koristi kroz cijeli ciklus poslovanja. Naime, za cijelo vrijeme ciklusa poslovanja stvaraju se tekuće obveze koje redovito dospijevaju prije

naplate potraživanja od prodaje. Iz tog razloga stvara se potreba za radnim kapitalom koji služi da se premosti jaz plaćanja obveza između samog početka ciklusa poslovanja i krajnje faze naplate potraživanja. Na visinu radnog kapitala općenito utječe više faktora. Ako je broj dana potrebnih za prodaju zaliha i naplatu potraživanja od kupaca veći, bit će i veće potrebe za radnim kapitalom. Osim toga, ako poduzeće svojim pregovaračkim sposobnostima uspije povećati broj dana plaćanja obveza dobavljačima, to će smanjiti potrebe za radnim kapitalom.

Pokazatelj zaduženosti kao mjera solventnosti koja u omjer stavlja ukupne obveze i ukupnu imovinu pokazuje koliki postotak imovine se financira zaduživanjem. Opća kontrolna mjera za ovaj pokazatelj, dobivena iz „idealne“ bilance, sugerira da bi trebao iznositi 50%. To je samo teorijska postavka te ona označava granicu nakon koje se rizici poslovanja počinju povećavati, ali to nužno ne znači da je solventnost poduzeća ugrožena. Kao prihvatljiv rizik smatra se i situacija gdje se dvije trećine imovine poduzeća financira kratkoročnim i dugoročnim obvezama, odnosno kada je vrijednost stupnja zaduženosti 67%. Ovoliki iznos pokazatelja većina tržišnih analitičara smatra pretjerano konzervativnim te se maksimalna mjera zaduženosti pomiče na 75% ili čak 80%. Budući da je iz svega navedenog poprilično nejasno izračunati rizični maksimum, u tome može pomoći točka u kojoj prestaje učinak financijske poluge i smisao zaduživanja. Pravilo financijske poluge kaže da se isplati korištenje tuđih izvora financiranja sve dok se poslovanjem ostvaruje stopa rentabilnosti veća od ponderirane kamatne stope po kojoj se plaćaju kamate na tuđi kapital. Kada se poduzeće nastavi zaduživati nakon što financijska poluga prestane povećavati dobit, može se smatrati da je u zoni u kojoj je solventnost ugrožena te postoji realna mogućnost financijskog sloma. Po izračunima prema „idealnoj“ bilanci općenito se dolazi do prosječne vrijednosti od 84% koja se smatra maksimumom poluge nakon čega poduzeće ima visok rizik financijskog sloma.

Stupanj samofinanciranja koji se računa kao omjer vlasničkog kapitala i ukupne imovine pokazuje, nasuprot stupnju zaduženosti, koliki postotak imovine se financira iz vlastitih izvora. Opća kontrolna mjera za ovaj pokazatelj, isto kao i za pokazatelj zaduženosti, iznosi 50%. S obzirom na to da je stupanj samofinanciranja inverzni oblik stupnja zaduženosti za kojeg je definirano da je prihvatljiva razina 67%, to znači da je prihvatljiva vrijednost, odnosno rizik stupnja samofinanciranja 33%. Za ovaj pokazatelj nema ograničenja što se tiče maksimalne vrijednosti jer se ne smatra lošim ako poduzeće u kapitalnoj strukturi ima 100% vlastitih sredstava. Preko izračuna maksimuma učinka financijske poluge od 84%, dolazi se do zaključka da je mjera za minimum samofinanciranja 16%.

Financijska snaga je pokazatelj solventnosti preko kojeg se može doznati u kojoj mjeri poduzeće pokriva ukupne obveze iz zarade od novčanog tijeka. Brojnik pokazatelja dobije se kao zbroj neto dobiti i amortizacije pomnožene s 5, a nazivnik predstavlja ukupne obveze. Pojedini autori, konkretno Belak (2014), iz ukupnih obveza isključuju dugoročna rezerviranja, odnosno u analizu se uzimaju samo stvarne obveze prema vanjskim strankama. Naime, dugoročna rezerviranja uzrokovala su rashode koji su umanjili dobit, ali koji nisu izazvali odljev novca nego je taj novac ostao u aktivi kao pričuva za buduće plaćanje obveza. Kada rezerviranja budu realiziranja, rashodi će biti poništeni priznavanjem prihoda od ukidanja rezerviranja. Odljevi novca koji će uslijediti bit će pokriveni već prije stvorenom rezervom i zarada od novčanog tijeka ih ne mora pokrivati.²¹

Kontrolna mjera ovog pokazatelja je 1, što znači da je prihvatljivo da zarada od novčanog tijeka bude do pet puta manja od ukupnih obveza. U koliko je zarada i više od pet puta manja, odnosno ukoliko je vrijednost pokazatelja manja od 1, poduzeću se smanjuje solventnost te će poduzeće, gledano na duži rok, vjerojatno morati povećati dugoročne obveze. Egzistencija poduzeća je ugrožena u situacija kada je financijska snaga negativna te u toj situaciji poduzeću prijete financijski slom.

Koeficijent financijske stabilnosti kao omjer zbroja vlasničkog kapitala s dugotrajnim obvezama i dugotrajne imovine pokazuje u kojoj mjeri je dugotrajna imovina pokrivena iz dugoročnih izvora financiranja (vlastitog i tuđeg). Prema proporcijama „idealne“ bilance kontrolna vrijednost navedenog pokazatelja iznosi 1,5. Dodatnih 50% viška dugotrajnih izvora financiranja nad dugotrajnom imovinom služi za pokriće rado raspoloživog kapitala. Što znači da ukoliko poduzeće nema dugotrajnih obveza, njihovo mjesto treba zauzeti vlasnički kapital, a ukoliko je vlasnički kapital manji od dugotrajne imovine, njegovo mjesto moraju zauzeti dugotrajne obveze.

²¹ Belak, V., (2014), Analiza poslovne uspješnosti: 130 ključnih pokazatelja performanse i mjerila za kontroling, Zagreb: RRiF Plus. str 183.

4.4. Utjecaj računovodstvene politike amortizacije na pokazatelje financijske uspješnosti

Budući da su pokazatelji financijske uspješnosti poduzeća izračunati pomoću stavki iz financijskih izvještaja, pretežito bilance i računa dobiti i gubitka, za pojašnjavanje utjecaja politike amortizacije na iste, potrebno je prikazati njen utjecaj na same financijske izvještaje.

Bilanca je financijski izvještaj kojim iskazujemo financijski položaj i promjene u financijskom položaju poduzeća. Statičkog je karaktera jer njome iskazujemo financijski položaj i promjene u financijskom položaju, odnosno stanje imovine, obaveza i kapitala na određeni dan. Bilanca sustavno pokazuje stanje aktive i pasive poduzeća. Osnovna njezina karakteristika je bilančna ravnoteža prema kojoj je vrijednost imovine jednaka vrijednosti kapitala i obaveza, odnosno aktiva je jednaka pasivi.²² Drugim riječima, bilanca predstavlja dvostruki prikaz imovine, s jedne strane aktiva predstavlja vrijednost imovine koju poduzeće posjeduje, dok pasiva predstavlja izvore, bilo vlastite ili tuđe, iz kojih je ta imovina nabavljena. Budući da amortizacija predstavlja postupno trošenje dugotrajne imovine, jasno je da će politika amortizacije u pogledu aktive imati utjecaj na vrijednosti dugotrajne imovine. Što se pak tiče pasive, utjecaj amortizacije će se odražavati na vrijednost kapitala i to konkretno na rezultat poslovne godine.

Obračunom amortizacije po većim stopama, utječemo na smanjenje vrijednosti dugotrajne imovine te na smanjenje rezultata poslovne godine. Vrijedi i obratno, obračunom amortizacije po nižim stopama, utječemo na povećanje vrijednosti dugotrajne materijalne imovine te na povećanje rezultata poslovne godine.

Račun dobiti i gubitka financijski je izvještaj kojim iskazujemo uspješnost poslovanja u jednom obračunskom razdoblju koje je uobičajeno godinu dana. Račun dobiti i gubitka sadrži informacije o prihodima, rashodima i rezultatu poslovanja. Ako su prihodi veći od rashoda promatranog razdoblja, poduzeće je ostvarilo dobit, a ako su rashodi veći od prihoda, tada je poduzeće ostvarilo gubitak²³ Budući da amortizacija kao trošak spada u poslovne rashode, tako će i utjecaj različitih amortizacijskih politika imati utjecaj na račun dobiti i gubitka u tom segmentu. Slično kao i kod bilance, za račun dobiti i gubitka može se zaključiti da viši iznosi amortizacije utječu na povećanje poslovnih rashoda, a time izravno na smanjenje rezultata poduzeća.

²² Očko, J., Švigir, A. (2009) Kontroling-upravljanje iz backstagea, Altius savjetovanje d.o.o., Zagreb,., str.45

²³ Očko, J., Švigir, A. (2009) Kontroling-upravljanje iz backstagea, Altius savjetovanje d.o.o., Zagreb,., str.49

Taj utjecaj izraženiji je kod poduzeća koja imaju velik udio dugotrajne imovine u bilanci. Pogotovo kod velikih proizvodnih poduzeća koja imaju vlasništvo nad velikim iznosom dugotrajne materijalne imovine te s obzirom na to različite politike amortizacije mogu značajno utjecati na financijske izvještaje i pokazatelje uspješnosti. Međutim, kao što je već i prije navedeno, mora se naglasiti da navedeni utjecaj amortizacije kako na bilancu, tako i na račun dobiti i gubitka u određenoj godini može dovesti do značajnih razlika u iznosima stavki, no dugoročno on nema utjecaja. Naime, bez obzira na koji način obračunavalo amortizaciju, poduzeće u konačnici ne može iskazati veći trošak od iznosa amortizirajućeg iznosa, već se dobit seli iz jednog razdoblja u drugo.

Budući da su pokazatelji financijske uspješnosti izvedeni iz financijskih izvještaja kod njih dolazi do sličnih principa, zavisno o tome koju varijablu iz financijskih izvještaja koriste za svoj izračun. Kao što je slučaj kod financijskih izvještaja, utjecaj amortizacije na pokazatelje je također kratkoročan.

5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE NA TEMELJU PODATAKA PROIZVODNOG PODUZEĆA

5.1. Temeljni podaci o proizvodnom poduzeću

AD Plastik d.d. multinacionalna je kompanija koja ima više od trideset godina iskustva u proizvodnji auto dijelova. Društvo je ujedno i najveći hrvatski proizvođač plastičnih dijelova za automobilsku industriju. Matica AD Plastik grupe nalazi se u Solinu u Hrvatskoj.

Počeci poduzeća vežu se za 1952. godinu kada je današnji AD Plastik d.d. bio unutar proizvodnih cjelina poduzeća „Termoplastika“ i „Galanterija“ koji su bili u sustavu bivšeg kombinata „Jugoplastika“, da bi se dana 8. lipnja 1992. godine upisalo kod Trgovačkog suda u Splitu kao trgovačko društvo „Autodijelovi“ sa sjedištem u Solinu, ali sada izvan sustava Jugoplastika. Temeljem Zakona o pretvorbi trgovačkih društava, dana 28. lipnja 1994. Društvo se registrira kao dioničko društvo „Autodijelovi“, a 17. studenog 1994. godine mijenja naziv u AD Plastik d.d., društvo za proizvodnju dijelova i pribora za motorna vozila i ostalih proizvoda iz plastičnih masa.

Sljedeći veliki korak za poduzeće je bila privatizacija iz 2001. godine na bazi tzv. „Programa radničkog dioničarstva“ koji je uspješno realiziran. Nakon toga, primjenom nove poslovne politike promijenjena je struktura društva iz lokalne tvrtke u multinacionalni koncern, osnivanjem novih tvrtki u Srbiji, Sloveniji, Rumunjskoj i Rusiji te postepeno, AD Plastik d.d. postaje jedna od vodećih kompanija za razvoj i proizvodnju komponenti za automobile u Istočnoj Europi.

Misija društva AD Plastik d.d. je razvoj i proizvodnja dijelova iz plastičnih masa za automobilsku industriju, a djelom i za programe izvan autoindustrije, pri tome vodeći brigu o održivosti poslovanja i interesima svih dionika. Konstantni napredak poduzeća determiniran je stalnim inovativnim i kreativnim rješenjima te stalnim unaprjeđenjem istraživanja i razvoja proizvoda.

Vizija društva AD Plastik d.d. je da do konca drugog desetljeća na istočnom djelu europske regije, postane jedna od vodećih korporacija za razvoj te proizvodnju plastičnih dijelova za interijere i eksterijere automobila te tako doprinese višem i boljem razvoju društva i ekonomije te osigura dodatnu vrijednost dioničarima, zaposlenima i zajednici, uvažavajući načela društveno-odgovornog poslovanja s naglaskom na kvalitetu proizvoda.

Strategija AD Plastik d.d. proširenje je i unaprjeđenje programa autoindustrije te biti razvojni Tier 1 dobavljač za strateške tehnologije i proizvode. Kreiranje i upravljanje komercijalnih odnosa s dobavljačima i kooperantima u svrhu osiguranja konkurentne cijene materijala, alata, opreme i usluga jedan je od ključnih strateških ciljeva, kao i ostvarivanje rasta realizacije Grupe organski i akvizicijama.

5.2. Utjecaj računovodstvene politike amortizacije na financijske podatke poduzeća

Pod utjecajem računovodstvene politike amortizacije na financijske podatke poduzeća, prvenstveno se misli na utjecaj navedene računovodstvene politike na stavke financijskih izvještaja, a slijedom toga i na pokazatelje financijske uspješnosti poslovanja. Zbog dostupnosti podataka navedeni utjecaj analizirat će se na izvještajima matice grupe, to jest, nekonsolidiranim, revidiranim financijskim izvještajima dostupnima na stanicama Zagrebačke burze, gdje kotiraju vrijednosni papiri AD Plastik d.d.. U svrhu preciznog izračuna troška amortizacije dobivenog po različitim amortizacijskim stopama, koristit će se interno pribavljeni Registar osnovnih sredstava kao popis više od 23.000 stavki dugotrajne imovine uz pripadajuće podatke o nabavnoj vrijednosti, trošku amortizacije u promatranj godini, početku amortizacije i amortizacijskoj stopi.

Analiza će se provoditi korištenjem komparativnih financijskih izvještaja, odnosno horizontalnom analizom financijskih izvještaja poduzeća u 2015. godini. Kao prva i početna komparativna vrijednost uzet će se stvarne vrijednosti financijskih izvještaja poduzeća koji su rezultat implementiranih računovodstvenih politika i strategija poduzeća. Zatim će se provoditi horizontalna analiza onih stavki financijskih izvještaja na koje utječe računovodstvena politika dvostruko većih, odnosno dvostruko manjih amortizacijskih stopa.

Bilješkama uz financijske izvještaje poduzeća definirano je da je poduzeće u 2015. godini provodilo amortizaciju linearnom metodom i to po sljedećim amortizacijskim stopama:

Tablica 5: Amortizacijske stope za određene grupe dugotrajne imovine poduzeća AD Plastik d.d.

Grupa dugotrajne imovine	Amortizacijska stopa
Građevinski objekti	1,5%
Strojevi	7 %
Alati, namještaj, uredska i laboratorijska oprema, mjerni i kontrolni instrumenti	10%
Transportna sredstva	20%
Informatička oprema	20%
Ostalo	10%
Projekti	20%

Izvor: Izrada Autora prema bilješkama poduzeća Ad Plastik d.d.

Usporedbom navedenih stopa amortizacije za određene grupe dugotrajne imovine sa stopama amortizacije definiranim Zakonom o porezu na dobit, može se zaključiti da poduzeće ne koristi stope koje su veće od onih Zakonom propisanih, štoviše one su čak i niže pojedine grupe dugotrajne imovine. Iz tog razloga, potencijalna upotreba dvostruko većih amortizacijskih stopa neće dovesti do porezno nepriznatih troškova, i slijedom toga do odgođene porezne imovine, te se oni isključuju iz analize kao potencijalne stavke financijskih izvještaja. Međutim ono što će svakako biti uzeto u obzir jest da dvostruko veće amortizacijske stope ne dovode do akumuliranog troška amortizacije koji je veći od nabavne vrijednosti sredstva. Za takve stavke dugotrajne imovine bit će obračunat trošak amortizacije koji preostaje do ukupne nabavne vrijednosti određenog sredstva dugotrajne imovine.

5.2.1. Analiza odnosa pozicija u financijskim izvještajima

U ovom dijelu rada poseban će se naglasak staviti na utjecaj različitih politika amortizacije na stavke bilance i računa dobiti i gubitka iz razloga što oni predstavljaju temelj za izračun financijskih pokazatelja uspješnosti.

5.2.1.1. Utjecaj računovodstvene politike amortizacije na bilancu poduzeća

Svaka promjena u vrijednosti određene stavke imovine reflektira se, osim na nju, i na povezanu stavku u pasivi bilance. Promjene do kojih dolazi zbog provođenja različitih politika amortizacije u prvom redu će se reflektirati na vrijednost dugotrajne imovine, kao stavke aktive, te na rezultat poslovne godine, kao stavku pasive. Uz tu promjenu, nužno je u analizu uključiti i promjenu koja se događa na stavki zaliha. Naime, kako je već pojašnjeno, trošak amortizacije određenih stavki imovine, npr. strojeva, predstavlja uskladišteni trošak te on kao takav ulazi u vrijednost zaliha. Budući da je gotovo nemoguće potpuno precizno odrediti u kojem iznosu je amortizacija, kojih stavki, ulazila u vrijednost zaliha, taj podatak dobio se internom konzultacijom sa članovima računovodstvenog tima proizvodnog poduzeća. Naime, podaci za maticu poduzeća za 2014. i 2015. godinu pokazuju da je vrijednost troška amortizacije koji je ulazio u vrijednost zaliha bio između 7% i 7,5% ukupnog troška amortizacije. Taj postotak je najizraženiji kod ruskih povezanih društava gdje se postotak ukupne amortizacije u vrijednosti zaliha kreće između 9,5% i 10%. Kao što je već spomenuto, iznimno je zahtjevno doći do konačnog i preciznog iznosa amortizacije koji ulazi u vrijednost zaliha, međutim računovodstvena logika nalaže da se isto sprovede. Iz tog razloga, u ovom radu će se uzeti fiksni udio ukupnog troška amortizacije od 7,25% koji će ulaziti u vrijednost zaliha. Taj udio primijenit će se u situaciji dvostruko većih amortizacijskih stopa te dvostruko manjih od stvarno obračunatih.

Spomenuti Registar osnovnih sredstava, pomoću kojeg je i kreiran empirijski dio diplomskog rada, sastoji se od više od 23.000 stavki dugotrajne imovine. S ciljem potrebnog izračuna amortizacije za prikazane grupe dugotrajne imovine u bilanci poduzeća, sva sredstva tog Registra, s povezanim, dostupnim informacijama, grupirani su u zadane grupe. Grupiranje je provedeno pomoću zaokretne tablice (eng. Pivot table) programa MS Excel te su dobiveni sljedeći rezultati prikazani u tablici.

Tablica 6: Prikaz tekuće i nabavne vrijednosti dugotrajne imovine, akumulirane amortizacije i troška amortizacije u 2015. godini

	Tekuća vrijednost	Nabavna vrijednost	Akumulirana amortizacija	Amortizacija u 2015.
I. NEMATERIJALNA IMOVINA (004 do 009)	99.185.976			
1. Izdaci za razvoj	63.178.571	124.136.631	60.958.060	13.669.427
2. Koncesije, patenti, licencije, softver, robne i uslužne marke	1.403.157	2.663.657	1.260.500	411.611
3. Goodwill				
4. Predujmovi za nabavu nematerijalne imovine				
5. Nematerijalna imovina u pripremi	34.604.247	34.604.247	0	
6. Ostala nematerijalna imovina				
II. MATERIJALNA IMOVINA (011 do 019)	511.441.984			
1. Zemljište	139.976.599	139.976.599	0	
2. Građevinski objekti	193.773.750	265.916.058	72.142.308	3.761.644
3. Postrojenja i oprema	157.835.416	361.058.493	203.223.077	22.951.142
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	12.045.278	56.841.036	44.795.758	2.084.379
5. Biološka imovina				
6. Predujmovi za materijalnu imovinu				
7. Materijalna imovina u pripremi	7.810.942	7.810.942	0	
8. Ostala materijalna imovina				
9. Ulaganje u nekretnine				

Izvor: Izrada Autora prema bilanci poduzeća AD Plastik d.d.

Ova tablica predstavlja temelj za daljnji izračun. Vidljiva je vrijednost troška amortizacije u 2015. godini koje će se, za ciljeve rada, dvostruko smanjiti i dvostruko povećati, ali do dopuštene razine, te će se analizirati utjecaj navedene računovodstvene politike na pokazatelje financijske uspješnosti. U slučaju dvostruko nižih amortizacijskih stopa ne postoji opasnost od prekomjernog obračuna amortizacije iz razloga što takav trošak ne može prekoračiti preostalu vrijednost sredstva.

U slučaju dvostruko većih amortizacijskih stopa takav rizik postoji i uočeno je da je u popriličnoj mjeri prisutan. Naime analizom dvostruko veće amortizacijske stope i sadašnje vrijednosti svakog sredstva u Registru osnovnih sredstava, uočeno je da u zbroju prekomjerna amortizacija iznosi 10.163.977 kn. Što znači da ukoliko se želi koristiti dvostruko veća amortizacija, a da ona ni za jedno sredstvo ne prelazi sadašnju vrijednost, ona se može koristiti do vrijednosti od 42.878.203 (trošak amortizacije u 2015.) * 2 - 10.163.977 = 75.592.429 kn. Drugim riječima u drugom scenariju, kada će se koristiti dvostruko veće amortizacijske stope, koristit će se amortizacija koja je za 32.714.226 kn veća od stvarno obračunate.

U sljedećoj tablici je prikaz troška amortizacije za oba scenarija, u slučaju korištenja dvostruko nižih amortizacijskih stopa i dvostruko većih, uz ograničenja.

Tablica 7: Iznos troška amortizacije po grupama dugotrajne imovine za sva tri scenarija

	Amortizacija u 2015.	Amortizacija u 2015. po dvostruko nižim stopama	Amortizacija u 2015. po dvostruko višim stopama
I. NEMATERIJALNA IMOVINA (004 do 009)	Stvarni scenarij	Scenarij 1	Scenarij 2
1. Izdaci za razvoj	13.669.427	6.834.713	22.274.209
2. Koncesije, patenti, licencije, softver, robne i uslužne marke	411.611	205.805	568.359
3. Goodwill			
4. Predujmovi za nabavu nematerijalne imovine			
5. Nematerijalna imovina u pripremi			
6. Ostala nematerijalna imovina			
II. MATERIJALNA IMOVINA (011 do 019)			
1. Zemljište			
2. Građevinski objekti	3.761.644	1.880.822	7.523.289
3. Postrojenja i oprema	22.951.142	11.475.571	41.751.019
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	2.084.379	1.042.189	3.475.553
5. Biološka imovina			
6. Predujmovi za materijalnu imovinu			
7. Materijalna imovina u pripremi			
8. Ostala materijalna imovina			
9. Ulaganje u nekretnine			

Izvor: Izrada Autora prema bilanci poduzeća AD Plastik d.d.

Iz tablice je vidljivo da jedino grupa građevinski objekti dopušta da se postojeći trošak amortizacije obračuna po duplo većoj vrijednosti, dok se kod svih drugih grupa dugotrajne imovine trebao uključiti faktor ograničenja.

Što se tiče utjecaja različitih politika amortizacije na stavku zaliha u bilanci, rečeno je da će se ona provesti po fiksnom postotku od 7, 25% ukupne amortizacije.

Cjelokupni utjecaj različitih politika amortizacije na bilancu poduzeća AD Plastik d.d. prikazan je u sljedećoj komparativnoj bilanci.

Tablica 8: Komparativni prikaz bilance poduzeća AD Plastik d.d.

BILANCA				
Obveznik: AD PLASTIK d.d.				
Naziv pozicije	Prethodna godina (neto)	Tekuća godina (neto)	Tekuća godina kao rezultat dvostruko manjih amortizacijskih stpa	Tekuća godina kao rezultat dvostruko većih amortizacijskih stpa
1	3	4	Scenarij I	Scenarij II
A) POTRAŽIVANJA ZA UPISANI I NEUPLAĆENI KAPITAL				
B) DUGOTRAJNA IMOVINA	1.050.229.721	1.022.628.682	1.044.067.784	989.914.456
I. NEMATERIJALNA IMOVINA	95.024.732	99.185.976	106.226.495	90.424.446
1. Izdaci za razvoj	30.072.242	63.178.571	70.013.285	54.573.790
2. Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava	2.084.689	1.403.157	1.608.962	1.246.409
3. Goodwill				
4. Predumovi za nabavu nematerijalne imovine				
5. Nematerijalna imovina u pripremi	62.867.801	34.604.247	34.604.247	34.604.247
6. Ostala nematerijalna imovina				
II. MATERIJALNA IMOVINA	518.082.265	511.441.984	525.840.567	487.489.288
1. Zemljište	139.976.599	139.976.599	139.976.599	139.976.599
2. Građevinski objekti	160.295.250	193.773.750	195.654.572	190.012.105
3. Postrojenja i oprema	141.215.175	157.835.416	169.310.987	139.035.538
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	12.924.399	12.045.278	13.087.468	10.654.104
5. Biološka imovina				
6. Predumovi za materijalnu imovinu				
7. Materijalna imovina u pripremi	63.670.842	7.810.942	7.810.942	7.810.942
8. Ostala materijalna imovina				
9. Ulaganje u nekretnine				
III. DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA	235.319.040	187.263.125	187.263.125	187.263.125
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	44.376.244	44.376.245	44.376.245	44.376.245
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	83.204.401	75.023.792	75.023.792	75.023.792
3. Sudjelujući interesi (udjeli)	51.975.442	21.779.205	21.779.205	21.779.205
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	44.155.524	37.733.977	37.733.977	37.733.977
5. Ulaganja u vrijednosne papire	63.855	61.700	61.700	61.700
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	11.543.574	8.288.207	8.288.207	8.288.207
7. Ostala dugotrajna financijska imovina				
8. Ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela				
IV. POTRAŽIVANJA	193.060.060	212.619.383	212.619.383	212.619.383
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	184.601.039	198.443.398	198.443.398	198.443.398
2. Potraživanja po osnovi prodaje na kredit				
3. Ostala potraživanja	8.459.021	14.175.985	14.175.985	14.175.985
V. ODGOĐENA POREZNA IMOVINA	8.743.624	12.118.214	12.118.214	12.118.214
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA	283.474.181	213.790.615	212.236.280	216.162.397
I. ZALIHE	56.881.889	50.539.344	48.985.009	52.911.125
1. Sirovine i materijal	39.966.197	35.086.842	35.086.842	35.086.842
2. Proizvodnja u tijeku	5.011.771	3.416.353	3.014.942	4.028.872
3. Gotovi proizvodi	11.473.240	9.812.364	8.659.440	11.571.626
4. Trgovačka roba	430.681	2.223.785	2.223.785	2.223.785
5. Predumovi za zalihe				
6. Dugotrajna imovina namijenjena prodaji				
7. Biološka imovina				
II. POTRAŽIVANJA	209.072.752	142.268.895	142.268.895	142.268.895
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	16.189.917	11.253.092	11.253.092	11.253.092
2. Potraživanja od kupaca	154.974.700	101.416.624	101.416.624	101.416.624
3. Potraživanja od sudjelujućih poduzetnika	3.961.203	4.883.018	4.883.018	4.883.018
4. Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	412.509	302.213	302.213	302.213
5. Potraživanja od države i drugih institucija	9.344.172	5.254.298	5.254.298	5.254.298
6. Ostala potraživanja	24.190.251	19.159.650	19.159.650	19.159.650

III. KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA	15.719.018	17.568.690	17.568.690	17.568.690
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika				
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	13.415.236	13.368.967	13.368.967	13.368.967
3. Sudjelujući interesi (udjeli)				
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi		0	0	0
5. Ulaganja u vrijednosne papire				
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	2.303.782	4.199.723	4.199.723	4.199.723
7. Ostala financijska imovina				
IV. NOVAC U BANCII BLAGAJNI	1.800.522	3.413.687	3.413.687	3.413.687
D) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	62.506.772	36.922.559	36.922.559	36.922.559
E) UKUPNO AKTIVA	1.396.210.674	1.273.341.857	1.293.226.623	1.242.999.412
F) IZVANBILANČNI ZAPISI	4.592.542	4.592.542	4.592.542	4.592.542
PASIVA				
A) KAPITAL I REZERVE	625.309.099	644.971.641	664.856.408	614.629.197
I. TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL	419.958.400	419.958.400	419.958.400	419.958.400
II. KAPITALNE REZERVE	183.075.797	183.075.797	183.075.797	183.075.797
III. REZERVE IZ DOBITI	32.050.802	31.538.929	31.538.929	31.538.929
1. Zakonske rezerve	6.128.852	6.128.852	6.128.852	6.128.852
2. Rezerve za vlastite dionice	2.945.290	3.107.594	3.107.594	3.107.594
3. Vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)	2.945.290	3.107.594	3.107.594	3.107.594
4. Statutarne rezerve				
5. Ostale rezerve	25.921.950	25.410.076	25.410.076	25.410.076
IV. REVALORIZACIJSKE REZERVE	-22.500.271	-34.876.517	-34.876.517	-34.876.517
V. ZADRŽANA DOBIT ILI PRENEŠENI GUBITAK	0	12.724.371	12.724.371	12.724.371
1. Zadržana dobit		12.724.371	12.724.371	12.724.371
2. Prenešeni gubitak				
VI. DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE	12.724.371	32.550.662	52.435.429	2.208.217
1. Dobit poslovne godine	12.724.371	32.550.662	52.435.429	2.208.217
2. Gubitak poslovne godine				
VII. MANJINSKI INTERES				
B) REZERVIRANJA	5.711.384	8.914.024	8.914.024	8.914.024
1. Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze	687.919	1.724.443	1.724.443	1.724.443
2. Rezerviranja za porezne obveze				
3. Druga rezerviranja	5.023.465	7.189.581	7.189.581	7.189.581
C) DUGOROČNE OBVEZE	201.376.693	265.493.900	265.493.900	265.493.900
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima		0	0	0
2. Obveze za zajmove, depozite i slično				
3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	185.337.723	246.080.090	246.080.090	246.080.090
4. Obveze za predujmove				
5. Obveze prema dobavljačima	15.870.284	19.263.124	19.263.124	19.263.124
6. Obveze po vrijednosnim papirima				
7. Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi				
8. Ostale dugoročne obveze				
9. Odgođena porezna obveza	168.686	150.686	150.686	150.686
D) KRATKOROČNE OBVEZE	553.536.665	338.674.799	338.674.799	338.674.799
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima	21.649.780	17.875.305	17.875.305	17.875.305
2. Obveze za zajmove, depozite i slično	1.145.000			
3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	252.051.023	141.457.550	141.457.550	141.457.550
4. Obveze za predujmove	44.695.880	6.826.368	6.826.368	6.826.368
5. Obveze prema dobavljačima	218.273.771	155.575.261	155.575.261	155.575.261
6. Obveze po vrijednosnim papirima				
7. Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi		7.808	7.808	7.808
8. Obveze prema zaposlenicima	7.970.896	8.045.263	8.045.263	8.045.263
9. Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	4.515.656	6.190.380	6.190.380	6.190.380
10. Obveze s osnove udjela u rezultatu		27.856	27.856	27.856
11. Obveze po osnovi dugotrajne imovine namijenjene prodaji				
12. Ostale kratkoročne obveze	3.234.659	2.669.011	2.669.011	2.669.011
E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	10.276.833	15.287.492	15.287.492	15.287.492
F) UKUPNO – PASIVA	1.396.210.674	1.273.341.857	1.293.226.623	1.242.999.412
G) IZVANBILANČNI ZAPISI	4.592.542	4.592.542	4.592.542	4.592.542

Izvor: Izrada Autora prema bilanci poduzeća AD Plastik d.d.

Žutom boljom označene su stavke bilance kod kojih je došlo do promjene vrijednosti zbog upotrebe različitih politika amortizacije.

U scenariju I, upotreba dvostruko manjih amortizacijskih stopa dovela je do veće vrijednosti stavki dugotrajne imovine. Dugotrajna materijalna imovina u tom scenariju ima vrijednost veću za 21.439.101 kn iz razloga što je upravo toliko manje amortizacije obračunato. Pogrešan je zaključak da će ukupna imovina biti veća za isti iznos. Naime, kao što je već naglašeno, određeni dio ukupnog troška amortizacije ulazi u vrijednost zaliha te slijedom toga dolazi do promjene u vrijednosti kratkotrajne imovine. Već je naglašeno da će se u ovom radu uzeti fiksni udio od 7,25% ukupnog troška amortizacije koji će ulaziti u vrijednost zaliha. Konkretno u scenariju I 7,25% od 21.439.101 kn koliko iznosi ukupan trošak amortizacije jest 1.554.335 kn i za taj iznos će se smanjiti ukupna vrijednost zaliha. Budući da amortizacija ulazi, konkretno, u vrijednost stavki proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda iznos od 1.554.335 kn umanjio je svaki stavku po njihovim stvarnim udjelima u ukupnoj vrijednosti zaliha. U konačnici, sve navedeno dovelo je do većeg iznosa aktive od 19.884.767 kn, a za isti taj iznos u pasivi je došlo do promjene na stavki dobiti poslovne godine, koja je porasla za navedeni iznos. Dobit poslovne godine u ovom scenariju iznosi 52.435.429 kn.

U scenariju II, upotreba dvostruko većih amortizacijskih stopa dovela je do manje vrijednosti stavki dugotrajne imovine, ali za iznos koji je trebao biti usklađen za određena ograničenja. Naime, budući da bi dvostruko veća amortizacija u iznosu od 85.756.406 dovela do prekomjerne amortizacije pojedinih stavki dugotrajne imovine te bi došlo do situacije da je akumulirana amortizacija veća od nabavne vrijednosti sredstva, ukupna amortizacija je uvećana za 32.714.226 kn. Tako obračunata amortizacija dovela je do povećanja vrijednosti zaliha u iznosu od 2.371.781 kn što predstavlja 7,25% vrijednosti dodatno zaračunate amortizacije, a isto kao i u scenariju I taj iznos je podijeljen na stavke proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda po stvarnom udjelu tih stavki u ukupnoj vrijednosti zaliha. U konačnici u ovom scenariju došlo je do smanjenja ukupne imovine za 30.342.445 kn, a za isti taj iznos u pasivi je došlo do promjene na stavki dobiti poslovne godine, koja se smanjila za navedeni iznos. Dobit poslovne godine u ovom scenariju iznosi 2.208.217 kn.

5.2.1.2. Utjecaj računovodstvene politike amortizacije na račun dobiti i gubitka poduzeća

Različite politike amortizacije na račun dobiti i gubitka djeluju isključivo na poslovne rashode, ali u dva segmenta. Prvi segment predstavlja sam trošak amortizacije koji se, naravno, mijenja, ali uz to dolazi i do promjene stavke pod imenom „Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda“. Naime ukoliko je došlo do smanjenja vrijednosti zaliha, kao što je to slučaj u scenariju I, doći će do povećanja rashoda u tom segmentu. Suprotno tome, ukoliko dođe do povećanja zaliha, kao u scenariju II, doći do smanjenja rashoda promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda. U konačnici će se promijeniti ukupni rashodi što će djelovati na dobitak razdoblja.

Cjelokupni utjecaj različitih politika amortizacije na račun dobiti i gubitka poduzeća AD Plastik d.d. prikazan je u sljedećem komparativnom prikazu.

Tablica 9: Komparativni prikaz računa dobiti i gubitka poduzeća AD Plastik d.d.

RAČUN DOBITI I GUBITKA				
Obveznik: AD PLASTIK d.d.				
Naziv pozicije	Prethodna godina	Tekuća godina	Tekuća godina kao rezultat dvostruko manjih amortizacijskih stpa	Tekuća godina kao rezultat dvostruko većih amortizacijskih stpa
1	3	4	Scenarij I	Scenarij II
I. POSLOVNI PRIHODI	617.083.601	770.699.415	770.699.415	770.699.415
1. Prihodi od prodaje	598.399.236	753.703.563	753.703.563	753.703.563
2. Ostali poslovni prihodi	18.684.365	16.995.851	16.995.851	16.995.851
II. POSLOVNI RASHODI	598.598.157	741.574.380	721.689.614	771.916.825
1. Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda	-3.573.132	3.256.294	4.810.629	884.512
2. Materijalni troškovi	368.106.822	477.505.130	477.505.130	477.505.130
a) Troškovi sirovina i materijala	270.684.458	365.393.671	365.393.671	365.393.671
b) Troškovi prodane robe	53.246.735	56.203.273	56.203.273	56.203.273
c) Ostali vanjski troškovi	44.175.629	55.908.186	55.908.186	55.908.186
3. Troškovi osoblja	97.937.515	119.533.164	119.533.164	119.533.164
a) Neto plaće i nadnice	58.762.509	71.719.898	71.719.898	71.719.898
b) Troškovi poreza i doprinosa iz plaća	24.484.379	29.883.291	29.883.291	29.883.291
c) Doprinosi na plaće	14.690.627	17.929.975	17.929.975	17.929.975
4. Amortizacija	33.300.760	42.878.203	21.439.101	75.592.429
5. Ostali troškovi	91.691.241	84.130.373	84.130.373	84.130.373
6. Vrijednosno usklađivanje	0	0	0	0
a) dugotrajne imovine (osim financijske imovine)				
b) kratkotrajne imovine (osim financijske imovine)				
7. Rezerviranja	5.786.782	7.863.773	7.863.773	7.863.773
8. Ostali poslovni rashodi	5.348.169	6.407.444	6.407.444	6.407.444
III. FINANIJSKI PRIHODI	64.007.086	65.388.127	65.388.127	65.388.127
1. Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s povezanim poduzetnicima	5.693.053	6.264.149	6.264.149	6.264.149
2. Kamate, tečajne razlike, dividende, slični prihodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	9.414.988	8.961.499	8.961.499	8.961.499
3. Dio prihoda od pridruženih poduzetnika i sudjelujućih interesa	48.899.045	50.162.479	50.162.479	50.162.479
4. Nerealizirani dobiti (prihodi) od financijske imovine				
5. Ostali financijski prihodi				
IV. FINANIJSKI RASHODI	69.624.560	62.261.028	62.261.028	62.261.028
1. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima	149.550	1.119.516	1.119.516	1.119.516
2. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	32.698.010	30.921.224	30.921.224	30.921.224
3. Nerealizirani gubici (rashodi) od financijske imovine	36.777.000	30.220.288	30.220.288	30.220.288
4. Ostali financijski rashodi				
V. UDIO U DOBITI OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA				
VI. UDIO U GUBITKU OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA				
VII. IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI				
VIII. IZVANREDNI - OSTALI RASHODI				
IX. UKUPNI PRIHODI	681.090.687	836.087.542	836.087.542	836.087.542
X. UKUPNI RASHODI	668.222.717	803.835.408	783.950.642	834.177.853
XI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA	12.867.970	32.252.134	52.136.901	1.909.689
1. Dobit prije oporezivanja	12.867.970	32.252.134	52.136.901	1.909.689
2. Gubitak prije oporezivanja	0	0	0	0
XII. POREZ NA DOBIT	143.599	-298.528	-298.528	-298.528
XIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	12.724.371	32.550.662	52.435.429	2.208.217
1. Dobit razdoblja	12.724.371	32.550.662	52.435.429	2.208.217
2. Gubitak razdoblja	0	0	0	0

Izvor: Izrada Autora prema računu dobiti i gubitka poduzeća AD Plastik d.d.

Prema scenariju I poduzeće je ostvarilo dobit razdoblja u iznosu od 52.435.429 kn, dok je po scenariju II dobit razdoblja iznosila 2.208.217 kn.

Iz prikazanih računa dobiti i gubitka možemo zaključiti da različite metode obračuna amortizacije imaju značajan utjecaj na uspješnost poduzeća. Viši iznosi amortizacije utječu na povećanje poslovnih rashoda, a time izravno na smanjenje rezultata poduzeća.

Sve navedeno navodi na zaključak da ako poduzeće u svojoj imovini ima evidentirane značajne vrijednosti dugotrajne materijalne imovine, tada može odlukom o određenoj metodi obračuna amortizacije značajno utjecati na poslovne rashode i rezultat poduzeća. Definitivno se može zaključiti da značajnost tog utjecaja raste sa povećanjem udjela vrijednosti dugotrajne imovine u ukupnoj vrijednosti imovine. Ipak, kako je već rečeno, utjecaj na rezultat poduzeća temeljem metode amortizacije kratkoročan je te u principu poduzeću omogućuju da dobit seli iz jednog razdoblja u drugo.

5.2.2. Analiza odnosa pokazatelja financijske uspješnosti

U četvrtoj cjelini diplomskog rada detaljno su analizirani svi najvažniji pokazatelji financijske uspješnosti poduzeća sa definicijom i objašnjenjem kontrolnih vrijednosti te objašnjenje pojma „idealne bilance“ kao temelja izračuna istih.

U ovom dijelu rada analizirat će se utjecaj provedenih računovodstvenih politika amortizacije na vrijednosti određenih pokazatelja financijske uspješnosti poduzeća. Za primjer su uzeta 4 pokazatelja: ROA (Povrat na aktivu), ROE (Povrat na vlasnički kapital), pokazatelj zaduženosti te koeficijent obrtaja ukupne imovine te će se komparativno pokazati njihove tri vrijednosti. U prvom redu stvarna vrijednost pokazatelja koja je dobivena iz revidiranih financijskih izvještaja poduzeća, dostupnih na Zagrebačkoj burzi, zatim dvije vrijednosti koje su dobivene iz projekcijskih izvještaja izračunatih u prethodnom poglavlju.

ROA (Povrat na aktivu)

1. Stvarna vrijednost pokazatelja

$$\text{ROA} = (\text{Neto dobit})/(\text{Ukupna imovina}) = 32.550.662 / 1.273.341.857 = \mathbf{2,56\%}$$

Stvarna vrijednost pokazatelja ROA u 2015. godini je iznosila 2,56%, što znači da je poduzeće na 1 novčanu jedinicu imovine generiralo 0,0256 novčanih jedinica neto dobiti. Iako kontrolna vrijednost ovog pokazatelja, po određenim autorima treba iznositi 6%, može se zaključiti da je ova vrijednost na razini prosjeka za industriju.

2. Vrijednost pokazatelja po Scenariju I (upotreba dvostruko nižih amortizacijskih stopa)

$$\text{ROA} = (\text{Neto dobit})/(\text{Ukupna imovina}) = 52.435.429 / 1.293.226.623 = \mathbf{4,05\%}$$

Vrijednost pokazatelja ROA po Scenariju I, odnosno, upotrebom dvostruko nižih amortizacijskih stopa iznosi 4,05% što znači da je poduzeće na 1 novčanu jedinicu imovine generira 0,0405 novčanih jedinica neto dobiti. Takav pokazatelj znatno je bliži teorijskoj vrijednosti te se umjereno izdiže nad prosjekom industrije.

3. Vrijednost pokazatelja po Scenariju II (upotreba dvostruko viših amortizacijskih stopa)

$$\text{ROA} = (\text{Neto dobit})/(\text{Ukupna imovina}) = 2.208.217 / 1.242.999.412 = \mathbf{0,178\%}$$

Vrijednost pokazatelja ROA po Scenariju II, odnosno, upotrebom dvostruko viših amortizacijskih stopa iznosi 0,178% što znači da je poduzeće na 1 novčanu jedinicu imovine generira 0,001778 novčanih jedinica neto dobiti. Kao što je vidljivo, u Scenariju II, neto dobit se znatno smanjila što je ovaj pokazatelj spustilo ispod prosjeka te potencijalne investitore može udaljiti od ulaganja u poduzeće jer ono pokazuje neefikasno korištenje raspoložive imovine.

Tablica 10: Komparativni prikaz vrijednosti pokazatelja povrata na aktivu (ROA)

Pokazatelj	Stvarna vrijednost	Vrijednost po Scenariju I	Vrijednost po Scenariju II
ROA	2,56%	4,05%	0,178%

Izvor: Izrada Autora

Utjecaj različitih politika amortizacije na navedeni pokazatelj očitovao se u dva segmenta. U brojniku je došlo do promjene neto dobiti iz razloga što je trošak amortizacije sastavni dio računa dobiti i gubitka, a dodatno dovodi i do promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda kao, također, stavke računa dobiti i gubitka. Različite politike amortizacije također su utjecale i na nazivnik pokazatelja jer su utjecale na vrijednost dugotrajne imovine, kao stavke aktive i, također, na vrijednost zaliha.

Uvidom u komparativne rezultate navedenog pokazatelja može se uočiti da se vrijednost po Scenariju I razlikuje od stvarne vrijednosti za 1,94 p.p., a ona po Scenariju II za 2,38 p.p. Budući da kao kontrolnu vrijednost ovog pokazatelja uzimamo 6%, može se zaključiti da različite računovodstvene politike amortizacije značajno utječu na financijski pokazatelj povrata na aktivu.

ROE (Povrat na vlasnički kapital)

1. Stvarna vrijednost pokazatelja

$$\text{ROE} = (\text{Neto dobit})/(\text{Vlasnički kapital}) = 32.550.662 / 644.971.641 = \mathbf{5,05\%}$$

Stvarna vrijednost pokazatelja ROE u 2015. godini je iznosila 5,05%, što znači da je poduzeće na 1 novčanu jedinicu vlasničkog kapitala generiralo 0,0505 novčanih jedinica neto dobiti. Kontrolna vrijednost ovog pokazatelja se kreće između 8% i 13% te se može zaključiti da je poduzeće blizu te vrijednosti, odnosno na određenom prosjeku industrije.

2. Vrijednost pokazatelja po Scenariju I (upotreba dvostruko nižih amortizacijskih stopa)

$$\text{ROE} = (\text{Neto dobit})/(\text{Vlasnički kapital}) = 52.435.429 / 664.856.408 = \mathbf{7,89\%}$$

Vrijednost pokazatelja ROE po Scenariju I, odnosno, upotrebom dvostruko nižih amortizacijskih stopa iznosi 7,89% što znači da je poduzeće na 1 novčanu jedinicu vlasničkog kapitala generira 0,0789 novčanih jedinica neto dobiti. Takav pokazatelj znatno je bliži teorijskoj vrijednosti te se umjereno izdiže nad prosjekom industrije.

3. Vrijednost pokazatelja po Scenariju II (upotreba dvostruko viših amortizacijskih stopa)

$$\text{ROE} = (\text{Neto dobit})/(\text{Vlasnički kapital}) = 2.208.217 / 614.629.197 = \mathbf{0,36\%}$$

Vrijednost pokazatelja ROE po Scenariju II, odnosno, upotrebom dvostruko viših amortizacijskih stopa iznosi 0,36% što znači da je poduzeće na 1 novčanu jedinicu vlasničkog kapitala generira 0,0036 novčanih jedinica neto dobiti. Kao što je vidljivo, u Scenariju II, neto dobit se znatno smanjila što je ovaj pokazatelj spustilo ispod prosjeka te on kao takav poduzeće ne prikazuje kao potencijalno „plodno tlo“ za investiranje.

Tablica 11: Komparativni prikaz vrijednosti pokazatelja povrata na aktivu (ROA)

Pokazatelj	Stvarna vrijednost	Vrijednost po Scenariju I	Vrijednost po Scenariju II
ROE	5,05%	7,89%	0,36%

Izvor: Izrada Autora

Utjecaj različitih politika amortizacije na navedeni pokazatelj očitovao se u dva segmenta. U brojniku je došlo do promjene neto dobiti iz razloga što je trošak amortizacije sastavni dio računa dobiti i gubitka, a dodatno dovodi i do promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda kao, također, stavke računa dobiti i gubitka. Različite politike amortizacije također su utjecale i na nazivnik pokazatelja jer su utjecale na vrijednost dobiti poslovne godine, a slijedom toga i na ukupni vlasnički kapital.

Uvidom u komparativne rezultate navedenog pokazatelja može se uočiti da se vrijednost po Scenariju I razlikuje od stvarne vrijednosti za 2,84 p.p., a ona po Scenariju II za 4,69 p.p. Budući da se kontrolna vrijednost ovog pokazatelja kreće oko vrijednosti od 10%, može se zaključiti da različite računovodstvene politike amortizacije značajno utječu na financijski pokazatelj povrata na vlasnički kapital.

Pokazatelj zaduženosti

1. Stvarna vrijednost pokazatelja

Pokazatelj zaduženosti = (Ukupne obveze)/(Ukupna imovina) = 604.168.699 / 1.273.341.857 = **47,45%**

Stvarna vrijednost pokazatelja zaduženosti u 2015. godini iznosila je 47,45% što znači da se toliki postotak imovine financira zaduživanjem. Idealna vrijednost, odnosno, kontrolna mjera ovog pokazatelja je 50% te se može uočiti da stvarni pokazatelj poduzeća iznimno blizu idealne vrijednosti.

2. Vrijednost pokazatelja po Scenariju I (upotreba dvostruko nižih amortizacijskih stopa)

Pokazatelj zaduženosti = (Ukupne obveze)/(Ukupna imovina) = 604.168.699 / 1.293.226.623 = **46,72%**

Vrijednost pokazatelja po Scenariju I , odnosno, upotrebom dvostruko nižih amortizacijskih stopa iznosi 46,72% što znači da se toliki postotak imovine financira zaduživanjem. Takav postotak je i dalje blizu idealne vrijednosti.

3. Vrijednost pokazatelja po Scenariju II (upotreba dvostruko viših amortizacijskih stopa)

Pokazatelj zaduženosti = (Ukupne obveze)/(Ukupna imovina) = 604.168.699 / 1.242.999.412 = **48,61%**

Vrijednost pokazatelja po Scenariju II , odnosno, upotrebom dvostruko viših amortizacijskih stopa iznosi 48,61% što znači da se toliki postotak imovine financira zaduživanjem. Takav iznos pokazatelje također je blizu idealne vrijednosti.

Tablica 12: Komparativni prikaz vrijednosti pokazatelja zaduženosti

Pokazatelj	Stvarna vrijednost	Vrijednost po Scenariju I	Vrijednost po Scenariju II
Pokazatelj zaduženosti	47,45%	46,72%	48,61%

Izvor: Izrada Autora

Utjecaj različitih politika amortizacije na pokazatelj zaduženosti očitovao se na različitoj vrijednosti nazivnika navedenog pokazatelja. Naime, budući da amortizacija ne utječe na obveze poduzeća one su ostale nepromijenjene u sva tri scenarija. Iz tog razloga, može se uočiti da pokazatelj zaduženosti u Scenariju I odstupa od stvarne vrijednosti za samo 0,73 p.p., a u scenariju II za 1,16 p.p. Budući da se kontrolna vrijednost pokazatelja kreće između 50% i 70% može se zaključiti da različite računovodstvene politike amortizacije ne utječu značajno na pokazatelj zaduženosti poduzeća.

Koeficijent obrtaja ukupne imovine

1. Stvarna vrijednost pokazatelja

Pokazatelj obrtaja ukupne imovine = (Ukupni prihod)/(Ukupna imovina) = 836.087.542 / 1.273.341.857 = **65,66%**

Stvarna vrijednost Koeficijent obrtaja ukupne imovine u 2015. godini iznosila je 65,66% što znači da je jedna novčana jedinica imovine stvarala 0,66 novčanih jedinica prihoda. Kontrolna mjera ovog pokazatelja je 90% te se može zaključiti da poduzeće ne ostvaruje loše rezultate po pitanju navedenog pokazatelja, međutim svakako ima prostora za daljnji napredak.

2. Vrijednost pokazatelja po Scenariju I (upotreba dvostruko nižih amortizacijskih stopa)

Pokazatelj obrtaja ukupne imovine = (Ukupni prihod)/(Ukupna imovina) = 836.087.542 / 1.293.226.623 = **64,65%**

Vrijednost pokazatelja po Scenariju I , odnosno, upotrebom dvostruko nižih amortizacijskih stopa iznosi 64,65% što znači da je jedna novčana jedinica imovine stvarala 0,65 novčanih jedinica prihoda. Također, kao i u prethodnom slučaju, možemo zaključiti da poduzeće ima prostora za daljnji napredak po pitanju navedenog pokazatelja.

3. Vrijednost pokazatelja po Scenariju II (upotreba dvostruko viših amortizacijskih stopa)

Pokazatelj obrtaja ukupne imovine = (Ukupni prihod)/(Ukupna imovina) = 836.087.542 / 1.242.999.412 = **67,26%**

Vrijednost pokazatelja po Scenariju II , odnosno, upotrebom dvostruko viših amortizacijskih stopa iznosi 67,26% što znači da je jedna novčana jedinica imovine stvarala 0,67 novčanih jedinica prihoda. Ovakav pokazatelj je bliže kontrolnoj vrijednosti, međutim i dalje ne na razini da se može zaključiti da poduzeće idealno „obrće“ imovinu.

Tablica 13: Komparativni prikaz vrijednosti koeficijenta obrtaja ukupne imovine

Pokazatelj	Stvarna vrijednost	Vrijednost po Scenariju I	Vrijednost po Scenariju II
Koeficijent obrtaja ukupne imovine	65,66%	64,65%	67,26%

Izvor: Izrada Autora

Utjecaj različitih politika amortizacije na pokazatelj zaduženosti očitovao se na različitoj vrijednosti nazivnika navedenog pokazatelja. Naime, budući da amortizacija ne utječe na prihode poduzeća oni su ostali nepromijenjene u sva tri scenarija. Iz tog razloga, može se uočiti da koeficijent obrtaja ukupne imovine u Scenariju I odstupa od stvarne vrijednosti za samo 1,01 p.p., a u scenariju II za 1,6 p.p. Budući da se kontrolna vrijednost pokazatelja kreće između 85% i 90% može se zaključiti da različite računovodstvene politike amortizacije ne utječu značajno na koeficijent obrtaja ukupne imovine poduzeća.

5.3. Analiza rezultata istraživanja

Prethodno provedenim empirijskim dijelom diplomskog rada prikazan je i analiziran utjecaj različitih računovodstvenih politika amortizacije na bilancu i račun dobiti i gubitka proizvodnog poduzeća AD Plastik d.d. Slijedom toga, prikazan je i analiziran utjecaj navedene računovodstvene politike na pokazatelje financijske uspješnosti poduzeća.

Računovodstvene politike amortizacije, odnosno korištenje dvostruko manjih (Scenarij I) i dvostruko većih (Scenarij II) amortizacijskih stopa od onih stvarno obračunatih, kroz dva projekcijska scenarija su djelovale na sljedeće stavke bilance i to u sljedećim iznosima:

Tablica 14: Utjecaj računovodstvenih politika amortizacije na pojedine stavke bilance poduzeća

Stavka	Stvarna vrijednost	Scenarij I	Postotna promjena	Scenarij II	Postotna promjena
Izdaci za razvoj	63.178.571	70.013.285	11%	54.573.790	-14%
Koncesije, patenti, licencije, softver, robne i uslužne marke	1.403.157	1.608.962	15%	1.246.409	-11%
Građevinski objekti	193.773.750	195.654.572	1%	190.012.105	-2%
Postrojenja i oprema	157.835.416	169.310.987	7%	139.035.538	-12%
Alati, pogonski inventar i transportna imovina	12.045.278	13.087.468	9%	10.654.104	-12%
Proizvodnja u tijeku	3.416.353	3.014.942	-12%	4.028.872	18%
Gotovi proizvodi	9.812.364	8.659.440	-12%	11.571.626	18%
Dobit poslovne godine	32.550.662	52.435.429	61%	2.208.217	-93%

Izvor: Izrada Autora prema bilanci poduzeća AD Plastik d.d.

Iz priloženog prikaza vidljivo je da u situaciji korištenja dvostruko manjih amortizacijskih stopa (Scenarij I) dolazi do najizraženije promjene na stavci dobiti poslovne godine koja je veća za 61% dok je stavka koncesija, patenata i licencija veća za 15%. Nasuprot tome, vrijednost proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda je manja za 12%.

U Scenariju II najizraženija promjena je također na stavci dobiti poslovne godine koja je manja za 93%, dok su se, primjerice, izdaci za razvoj smanjili za 14%. Nasuprot tome, vrijednost proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda je veća za 18%.

Ukupna aktiva u Scenariju I iznosi 1.293.226.623 kn te je 2% veća od stvarne vrijednosti aktive. Nasuprot tome, ukupna aktiva u Scenariju II iznosi 1.242.999.411 kn te je 2% manja od stvarne vrijednosti aktive. Budući da promjena od 2% na iznos veći od milijardu kuna predstavlja značajnu vrijednost, može se zaključiti da različite računovodstvene politike amortizacije značajno djeluju na bilancu poduzeća AD Plastik d.d.

Promatrajući komparativni račun dobiti i gubitka vidljivo je da su računovodstvene politike amortizacije iz Scenarija I i II djelovale na sljedeće stavke i u sljedećim iznosima:

Tablica 15: Utjecaj računovodstvenih politika amortizacije na određene stavke računa dobiti i gubitka poduzeća

Stavka	Stvarna vrijednost	Scenarij I	Postotna promjena	Scenarij II	Postotna promjena
Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda	3.256.294	4.810.629	48%	884.512	-73%
Amortizacija	42.878.203	21.439.101	-50%	75.592.429	76%

Izvor: Izrada Autora prema računu dobiti i gubitka poduzeća AD Plastik d.d.

Iz prikaza je vidljivo da je trošak amortizacije u Scenariju I manji za 50%, a u Scenariju II zbog ograničenja on nije dvostruko veći, nego je veći za 76%. Također je vidljivo da su sve promjene stavki u računu dobiti i gubitka značajne. Konačni utjecaj, onaj na stavku dobiti razdoblja je također značajan. Naime stvarna dobit razdoblja poduzeća AD Plastik u 2015. godini iznosila je 32.550.662 kn. Upotrebom dvostruko nižih stopa ona je porasla na 52.435.429, odnosno bila je veća za 61%, dok je po Scenariju II iznosila 2.208.217 kn, odnosno bila je manja za 93%. Iz svega navedenog može se zaključiti da različite računovodstvene politike amortizacije značajno djeluju na račun dobiti i gubitka poduzeća AD Plastik d.d.

Što se tiče utjecaja različitih računovodstvenih politika amortizacije na pokazatelje financijske uspješnosti poduzeća, ne može se doći do jednoznačnog zaključka. Naime, različite računovodstvene politike amortizacije djeluju samo na one pokazatelje koji u svojoj definiciji sadrže stavke iz računa dobiti i gubitka i bilance koje su pod utjecajem navedene računovodstvene politike. Sama značajnost utjecaja promatra se s obzirom na prirodu određenog pokazatelja, odnosno s obzirom na njegovu kontrolnu vrijednost. Naime, kao što je prikazano u empirijskom dijelu rada, računovodstvene politike amortizacije iz Scenarija I i II su utjecale na vrijednost pokazatelja ROA u iznosu od 1,94 p.p., odnosno 2,38 p.p. Budući da je kontrolna vrijednost tog pokazatelja oko 6% taj utjecaj je definitivno značajan. Nasuprot tome, navedeni Scenariji su na koeficijent obrtaja ukupne imovine djelovali u iznosu od 1,01 p.p i 1,6 p.p. što nije velika razlika u odnosu na utjecaj u slučaju pokazatelja ROA, međutim pošto je kontrolna vrijednost ovog pokazatelja između 80% i 90% taj utjecaj nije značajan.

6. ZAKLJUČAK

Računovodstvene politike predstavljaju temelj i glavnu smjernicu za uspješnost poslovne slike poduzeća te je na menadžmentu poduzeća velika odgovornost da ih provede na najprimjereniji i najprikladniji način za poduzeće, a da pri tom poštuje sve propisano zakonom, standardima i načelima. Ne postoji jedinstvena politika koja je primjenjiva za sva poduzeća, a uz to, se politike moraju primjenjivati na gotovo svim područjima računovodstvene struke. Dugotrajna imovina, prihodi i zalihe su samo neki od njih. Sve to stavlja izrazitu odgovornost i zahtjeva visoku razinu stručnog znanja od strane odgovornih osoba s ciljem da se računovodstvene politike uspješno provedu.

Dugotrajna imovina često predstavlja najizraženiju stavku ukupne vrijednosti imovine, pogotovo kada je riječ o proizvodnim poduzećima. Budući da se takva imovina ne troši u jednom poslovnom ciklusu, nego, procesom amortizacije, kroz više godina sama računovodstvena politika amortizacije predstavlja jednu od najbitnijih u poduzeću. Računovodstvenu regulativu dugotrajne materijalne imovine i amortizacije uređuje Zakon o računovodstvu i računovodstveni standardi dok poreznu regulativu uređuje Zakon i Pravilnik o porezu na dobit. Zakon, između ostalog, propisuje amortizacijske stope za određene grupe dugotrajne imovine po kojoj se amortizacija treba obračunavati da bi sam trošak bio porezno priznat. Osim što je propisao amortizacijske stope, Zakon propisuje da se one mogu podvostručiti, a da trošak, kao takav, i dalje bude porezno priznat.

U ovom radu prema podacima poduzeća AD Plastik d.d., dostupnim na stranicama Zagrebačke burze, prikazan je obračun amortizacije koji je stvarno proveden te je u usporedbi s tim obračunat trošak po dvostruko višim i dvostruko nižim amortizacijskim stopama. Budući da je poduzeće provelo amortizaciju po stopama koje su u okviru Zakonom dopuštenih ni jedan od scenarija nije doveo do potencijalnih porezno ne priznatih troškova. Rezultat navedenog postupka su komparativni financijski izvještaji s označenim stavkama bilance i računa dobiti i gubitka na koje su provedene računovodstvene politike amortizacije djelovale. Uz komparativne financijske izvještaje prikazana su i četiri pokazatelja financijske uspješnosti poduzeća izračunata na temelju podataka iz stvarne bilance i računa dobiti i gubitka poduzeća koja su uspoređena s tim pokazateljima izračunatim pomoću podataka iz financijskih izvještaja na koje su djelovale računovodstvene politike dvostruko većih odnosno manjih amortizacijskih stopa.

Zaključak je da su računovodstvene politike iz oba scenarija značajno djelovale na podložne stavke bilance i računa dobiti i gubitka, a također, njihov agregirani utjecaj je značajno djelovao na ukupnu vrijednost imovine kao temeljne stavke bilance te dobiti poslovne godine kao temeljne stavke računa dobiti i gubitka. Što se tiče utjecaja navedenih računovodstvenih politika na pokazatelje financijske uspješnosti poduzeća, ne može se doći do definitivnog i jednoznačnog zaključka jer on ovisi o samoj prirodi određenog pokazatelja. Naime kako je prikazano u empirijskom dijelu rada, određena promjena vrijednosti pokazatelja koje se zbila zbog utjecaja računovodstvene politike amortizacije kod nekih pokazatelja može biti značajna, a kod nekih ne, iako se radi o sličnoj razini promjene promatrano po apsolutnoj vrijednosti. Iz tog razloga se ne može donijeti univerzalni zaključak, nego se utjecaj različitih računovodstvenih politika treba promatrati na svakom pokazatelju individualno.

Ono što je također bitno naglasiti povrh donesenog zaključka jest da su svi navedeni utjecaji različitih računovodstvenih politika amortizacije kratkotrajnog vijeka. Naime ukoliko je poduzeće za određeno sredstvo u tekućoj godini obračunalo iznos amortizacije veći od propisanog, ono će za to sredstvo u budućem razdoblju trebati obračunati manji iznos jer akumulirani trošak amortizacije ne smije biti veći od amortizirajućeg iznosa određenog sredstva. Iz tog razloga može se zaključiti da se računovodstvenim politikama amortizacije omogućava alociranje ukupnog rezultata po obračunskim razdobljima onom dinamikom koja odgovara poslovnoj politici poslovnog subjekta, ali ona nema dugoročni utjecaj na uspješnost poduzeća.

LITERATURA

1. Belak, V., (2014), Analiza poslovne uspješnosti: 130 ključnih pokazatelja performanse i mjerila za kontroling, Zagreb: RRiF Plus
2. Belak, V. (2011): „Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo“, Zagreb: Belak Excellens,
3. Belak, V., (2009), Računovodstvo dugotrajne imovine. Prema HSFI/MSFI i novi računovodstveni postupci, Zagreb: Belak Excellens
4. Belak, V. (1996), Računovodstvo i revizija zaliha, I. Izdanje, Zagreb: Faber & Zgombić plus
5. Belak, V. i Vudrić, N., (2012), Osnove suvremenog računovodstva, Zagreb: Belak Excellens
6. Dražić Lutilsky, I., Dragija, M., i Novosel-Belavić, R., (2014) Računovodstveni i porezni aspekt amortizacije u hrvatskim poduzećima, Zagreb: Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 12 (1), pp.43-57
7. Guzić, Š., (2008), Računovodstvene politike malih i srednjih društava, br. 8/08, Zagreb: RRiF Plus
8. Jurić, Đ., (2014), Effect of accounting policies on financial position of small and medium-sized enterprises, Zagreb: Journal of Accounting and Management, 4 (1)
9. Kopun, D., (2009), Odgođena porezna imovina i odgođene porezne obveze, br. 4/09, Zagreb: RRiF Plus
10. Kovačević, B., i Vojnović, S., (2000) Upravljanje amortizacijom – specifičnim oblikom troškova poslovanja, Zagreb: Ekonomski pregled, 51 (3-4), pp.334-358
11. Miljak, T., Bubić, J., i Kitić, M., (2012) Računovodstvena politika amortizacije u funkciji donošenja poslovnih odluka poduzeća, Učenje za poduzetništvo, 2 (2) pp.125-137
12. Mrša, J. (2006) „Računovodstvene politike, promjene u računovodstvenim procjenama i pogreške, Zagreb: RiF
13. Mrša, J. (2011) „MSFI 13- Mjerenje fer vrijednosti“, br.8/11, Zagreb: RRiF Plus
14. Narodne novine (2014) Zakon o porezu na dobit, Zagreb: Narodne novine d.d., 143/14
15. Narodne novine (2009) Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb: Narodne novine d.d.
16. Narodne novine (2015) Zakon o računovodstvu, Zagreb: Narodne novine d.d., 134/15

17. Očko, J. i Švigir, A. (2009), Kontroling-upravljanje iz backstagea, Zagreb: Altius savjetovanje d.o.o.
18. Osmanagić Bedenik, N., (1993), Potencijali poduzeća : Analiza i dijagnoza potencijala u poslovanju poduzeća, Zagreb: Alineja, str. 88.
19. Pervan, I., (2007) Obračun amortizacije - prema MSFI ili poreznim propisima?, Financije i porezi : časopis za poduzeća i banke, obrtnike, proračun i proračunske korisnike, neprofitne i ostale organizacije, 10, pp.17-23
20. Ramljak, B., (1999): Računovodstvene politike u malim poduzećima ,Doktorska disertacija, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet
21. Ramljak, B., (2011): Računovodstvene politike – utjecaj na izgled financijskih izvještaja, Računovodstveno-financijske informacije, broj 9, str. 3-13, Udruga računovođa i financijskih djelatnika Split, Split
22. Skupina autora, (2008), Analiza financijskih izvještaja, Zagreb: Masmedia
23. Skupina autora, (2010), Računovodstvo trgovačkih društava, Zagreb: TEB – Poslovno savjetovanje
24. Švigir, A. (2009), Računovodstvene politike i njihov utjecaj na poslovni i porezni rezultat, br. 12/09, Zagreb: RRIF Plus
25. <http://www.adplastik.hr/hr/>
26. <http://hrcak.srce.hr/>
27. <https://www.nn.hr/>
28. <http://poslovna.hr/>
29. <http://www.rrif.hr/>
30. <http://www.zakon.hr>
31. <http://zse.hr/>

SAŽETAK

Tema ovog rada je analiza utjecaja različitih računovodstvenih politika amortizacije na financijske izvještaje te slijedom toga i na pokazatelje uspješnosti proizvodnog poduzeća. Zakon o računovodstvu propisuje dopuštene stope amortizacije za određene grupe dugotrajne imovine upotrebom kojih će se navedeni trošak amortizacije smatrati porezno priznatim. Uz to, Zakon dopušta upotrebu dvostruko niži ili dvostruko viših amortizacijskih stopa, a da navedeni trošak i dalje bude porezno priznat.

U radu je prikazan utjecaj dvostruko viših i dvostruko nižih amortizacijskih stopa na financijske izvještaje i pokazatelje uspješnosti poduzeća te je zaključeno da postoji značajan utjecaj na financijske izvještaje poduzeća. Dokazan je i utjecaj na neke pokazatelje uspješnosti poduzeća međutim ne može se donijeti konačni zaključak o utjecaju na iste iz razloga što značajnost utjecaja na pojedini pokazatelj ovisi o njegovoj prirodi te se kao takav treba promatrati na svakom pokazatelju individualno.

KLJUČNE RIJEČI: računovodstvene politike, amortizacija, pokazatelji uspješnosti

ABSTRACT

This paper discusses the accounting policy of depreciation and its impact on financial statements and financial performance indicators of production company. Croatian Accounting Law prescribes depreciation rates that should be applied for certain group of long-term asset in order to use that cost as tax-deductible. In addition to that, company can use twice bigger and lower rates and that kind of depreciation cost will still be tax-deductible.

This paper describes the effect of twice bigger and twice lower depreciation rates, in relation to those that company really used, on financial statements and financial performance indicators. The conclusion is made that there is a significant effect on financial statements. The significant effect is shown on some of the financial performance indicators, but the unique conclusion cannot be made because significance of the effect depends on indicator's control measure. Because of that, the effect of accounting policies of depreciation should be observed on each indicator individually.

KEY WORDS: accounting policies, depreciation, financial performance indicators